हाद

हाइकु मुना

उर्मिला डंगोल

बापु

कुतः पिकाकया स्वसः व स्वीगूगु पिथना

ख्वापु

(हाइकु मुना)

हाइजिन

उर्मिला डंगोल

कुतः पिकाक

११११

ख्वप

११४२.१९.३३०

च्वापु (हाइकु मुना)

हाइजिन : उर्मिला डंगोल
विधा : हाइकु
पिकाक : कुतः पिकाक, तिबुक्छेँ, ख्वप, नेपालमण्डल ।
न्हापां : न्यासः (५००) गू
: सन् २०२२
: ने.सं. ११४२/ बु.सं. २५६६/ वि.सं. २०७९
मू : सत्या (१५०।-) तका
सफू छाय्पा : बिमल ताम्राकार
द्यबः किपा : साजन नकःमि
ISBN : 978-9937-750-46-2

Chwaapu By Urmila Dangol (Nepalbhasha)

थाकू : न्यू विद्या प्रिण्टिङ्ग प्रेस, सुकुध्वाका, ख्वप, नेपालमण्डल ।

लुपाः

- बिमल ताम्राकारं

नेपालभाषाया काव्य ख्यलय् कविता, मुक्तक, गजल, मे, हाइकु च्वयेगु याना वयाच्वंगु दु । अथेसां थौंकन्हय् कविता, मुक्तक, गजल, मे च्वयेगु स्वयाः नं हाइकु च्वयेगु व च्वइपिं हाइजिनपिं यक्व दया वयाच्वंगु दु ।

हाइकुया न्हापांगु लहर धयागु श्यामसुन्दर सैंजु, इश्वरानन्दपिसं हाइकु च्वयाः उबलय् उखेथुखे जुइगु मुँज्याय् न्यंकेगु ज्या जुयावःगु खः । व छुं छुं पत्रपत्रिकाय् हाइकु पिदंगु धयागु न्यनेदु ।

हाइकुया निगूगु लहर डा.मोहनहिमांशु थापाजुं जापानी भाय्या हाइकु अंग्रेजी भासं अनुवाद जूगु Modern Japanese haiku सफुतिं नेपालभाषाय् अनुवाद यानाः 'न्हू जापानी हाइकु' पिदनेधुंकाः हाकनं नेपालभाषा हाइकु च्वयेगु ज्या न्ह्याःगु खनेदु । माधबलाल कर्माचार्य, जि, तबः; मरु, कृष्णभक्त बोडे, सौरभ शाक्य, दया वैचेन, तुयु पुं, डा.आनन्द जोशीपिसं हाइकु च्वयाः सफू पिकायेगु ज्या नं जुल । बासःति धयाथें नेपालभाषा हाइकुया सफू पिदनेधुंकूगु दु । अथेहे थ्व इलय् समालोचक इन्द्र मालीजुं हाइकु सफूया समालोचना यायेगु ज्या नापं हाइकुया सैद्धान्तिक सफू च्वया पिकायेगु ज्या नं जुल । वय्कः, डा.आनन्द जोशी, जिमिगु मंकाः कुतलं 'हाइकान' संस्था नीस्वनेगु ज्या नं जुल सा 'नेवाः हाइकु' निलापौ पिथनेज्या जुल । उगु इलय् नेपालभाषाया

हाइकुया ख्यलय् 'हाइकान' व 'नेवाः हाइकु' निलापौ तःधंगु ज्या याःगु खः ।

हाइकुया स्वंगूगु लहर कोविड-१९ ल्वय् वःबलय् वल । कोविड-१९या हुनिं हलिं न्यंक हाहाकार हे जुल । नेपाः देय् जक थुकिं गनं बिस्कं जुइफइ । मनूत उखेथुखे प्याहां जुये मजिल । मनू खनाः मनू ग्यायेमाल । थज्याःबलय् तुयू पुं, सुरेश प्रधानपिनिगु कुतलं अन लाइन मार्फत् लय्लसं हाइकुया मुँज्या यानादिल । थुकिं नेपालभाषाया हाइकु हलिं न्यंकया नेवाःतय्सं स्वयेफइगु व ब्वति कायेफइगु जुल । थुकिया प्रभावं नेपालभाषां हाइकु च्वइपिं च्वमिपिं यक्व दयावल ।

हाइकु भिंन्हय्गः आखःग्वलं च्वइ । भिंन्हय्गः आखःग्वलं छपु च्वसु जुइसा हाइकु च्वयेत न्ह्याम्हं न्ह्यचिलीगु जुल । हाइकु धकाः च्वइबलय् हाइकुया बां लुइगु हे जुल । भीसं हाइकुयात मेमेगु विधा थें हे कायेमाः । हाइकु थथे जुइमाः अथे जुइमाः हाइकुइ थ्व थ्व खँ दुथ्यायेमाः धकाः धाइ । हाइकुयात अःपुक्क कयाः च्वये । थौं नीछगूगु सदि नेपाःया कंक्रिटया जंगलय् भी म्वानाच्वना । भी म्वानाच्वनागु थासय्या प्रभाव हाइकु दइगु स्वाभाविक खः ।

उर्मिला डंगोलजु थौंकन्हय् नेपालभाषाया साहित्य ख्यलय् थीथी विधाय् च्वसा न्ह्याका न्ह्यज्याना च्वनादीगु दु । वय्कलं बाखं, चिबाखं च्वयादी । थगुने वरिष्ठ बाखंमि मथुरा साय्मिजुं मय्जुपिंत उपन्यास च्वकाः २५द्वः तका सिरपाः बिइगु धेंधेंबल्ला कासा घोषणा यानादिल । उबलय् तःम्ह मिसा च्वमिपिसं उपन्यास

च्वयेगु धकाः धयादीसा भिंनिम्ह मिसा च्वमिपिसं जक उपन्यास च्वयेगु ज्या तालाकादिल । भिंनिम्ह मध्येय् छम्ह उपन्यासकार उर्मिला डंगोलजु नं खः । वय्‌कलं 'आत्मीय स्वापू' नांगु उपन्यास च्वयादिल । वय्‌कः छम्ह उपन्यासकार कथं नेपालभाषाया साहित्य ख्यलय् दंम्हाल । 'आत्मीय स्वापू' कुतः पिकाकपाखें पिथनेगु ह्वःताः चूलाःगु खः ।

वय्‌कलं हाइकु नं तःपु हे च्वया तयादीगु जुयाच्वन । तुयू पुंजु उर्मिला डंगोलजुया हाइकु मुना सफू पिकायेमाल धकाः च्वयेकादिल । वहे कथं ईश्वरीमैंया श्रेष्ठजु उर्मिला डंगोलजुया हाइकु छ्वया हयादिल । वय्‌कलं ऋतुयात हे किगोकथं छ्यलातःगु हाइकु नं तःपु हे दु । जितः वय्‌कःया हाइकु ब्वनाबलय् अप्वः थें च्वापु किगोलं ध्यान सालाकाल । दः ताल थ्व सफूया नां 'च्वापु' तःसा बांलाइ थें ताल । व हे कथं थ्व सफूया नां च्वापु च्वंवंगु जुल । थुकिइ मुक्कं सच्छि व नीपु हाइकु दुथ्याः । थौंकन्हे हाइकुया खँ वइबलय् थ्व हाइकु थ्व सेन्यु धायेगु याइ । अथे धाये स्वया हाइकु ब्वना स्वयेबलय् उकिं नुगलय् थ्यू कि मथ्यू ? च्वमिं च्वःगु खँ थम्हं थू कि मथू ? व खँ माःगु खँ थें ताः । ब्वना स्वयेबलय् अय् थ्व हाइकु ला बांलाः धाःसा गाः ।

वय्‌कलं च्वयादीगु चिकुलाया हाइकु -

च्वापुं त्वपूसां	च्वापुं त्वःपुसां
मसं व इकिधिकि	इकिधिकि मसं व
क्वाः जः लुमंका ।	कन्हय् ह्वै चुलि ।

वय्‌कलं च्वयादीगु शरद्‌या हाइकु -

गुँया सौन्दर्य
नीलःया थ्व खुसिचा
सुनसान छेँ ।

वय्‌कलं जीवनयात कयाः च्वया तयादीगु हाइकु -

गुलि क्वाःतु व
अपाय्‌सकं भ्यातुसां
दिपाः मकाः वं ।

जीवन फिगु
कुमाःया घःचाः थे
ह्युपाः वई कन्हेय्‌ ।

ह्याउँ निभालय्‌
माखाया खाचा ल्यूल्यू
नसा न्ह्यब्वब्वं ।

उर्मिला डंगोलजुया थ्व ‘च्वापु’ न्हापांगु हाइकु मुना खः । हाइकुया ख्यलय्‌ वय्‌कःयात लसकुस यायेमाः । वय्‌कःया च्वसां मेमेगु न्हून्हूगु हाइकु च्वया वनां च्वनेफयेमा । नेपालभाषाया साहित्य ख्यलय्‌ तधंगु योगदान बिया वनेफयेमा । वय्‌कःया च्वसा मदिक्क न्ह्याना च्वनेफयेमा । वय्‌कःयात भिन्तुना !

●

भिन्तुना

- तुयु पुं

हाइकुया थ:गु हे ख्वा: दु। समालोचक भाजु इन्द्र मालीजुयागु च्वसु स्वयेबलय् ब्वनेबलय् सीदु। हाइकु न्यागः न्हय्गः न्यागः आखःग्वः जक मखु। हाइकु नुगः खः, किपा खः। अथेस्तुं सुचं नं खः नापं जीवन, जिन्दगीया ख्वा:पा: खः।

कविता जक दयां नं मगा:। उकिइ सौन्दर्य नं दयेमा: धयागु ब्वयातःगु दु। झीया भाव नं उकिइ तयेफत धा:सा अझं बांलासे च्वंगु किपा प्याहां वइगु जिं खना।

इन्द्र मालीजुं 'नेवाः हाइकु' निलापौ ल्याः २ ने.सं. ११३१दँय् पिदंगुली मदयावंम्ह कवि श्यामसुन्दर सँय्जुं छगू सभाय् ब्वःगु हाइकु निपु थन ब्वयाच्वना। थ्व हाइकु ने.सं. १०७९दँय् आलोक परिजन संस्थां न्ह्याकूगु ज्याभ्वलय् ब्वंगु धयातःगु दु।

खासा वंगु लँय्
वह मा:व:पिं इमू
च्वत्यंक दल।

सी उनातःगु
मि स्या:व:म्ह क्वब्वींचा
थः च्याना सित।

थ्व निपु हाइकु नं धयाच्वंगु दु। हाइकु गज्या:गुयात नालाच्वना। थ्व न्ह्यस: भ्मीत त्व:तावंगु दु।

न्यागः न्हय्‌गः न्यागः आखःग्वः जक मखासें छम्ह चित्रकारं रंग छुछु इलाः छपाः ल्वःवनापुसे च्वंगु किपा भ्मीगु न्ह्यःने तयाबीथें 'नेवाः हाइकु' नुगः चालावइगु कथं च्वयेनु।

'च्वापु' नांया थ्व सफू छिगु ल्हातय्‌ हे दु। खला न्हूच्वमि धायेवं नुगः मदुपिं जुइमखु हाइकु ख्यलय्‌ न्हूम्ह खत। संघ संस्थाय्‌ आपालं ज्या सना वयाच्वंम्ह उर्मिला डंगोल थौं साहित्य ख्यलय्‌ खनेदुगु थ्व नं छगू लसकुस यायेबहःगु खत।

च्वय्‌यागु निपु हाइकु दुने छपु जिं वालाबी।

न्हापांगु हाइकुया भ्वः न्यागः -

शान्ति ह्वःगु देय्‌

मल्लकालया न्ह्यःया नेपाः ब्वयातःगु दु। निभ्वलय्‌ न्हय्‌गः -

थौं भ्मिभ्मां दनाच्वन

थौंया अवस्था ब्वयातल। थुकथं वनाच्वंगु दुसा स्वभ्वलय्‌ न्यागः तयाः क्वचायेकातःगु थथे दु -

मिखां ख्वबि हाः

स्वभ्वलय्‌ निराशपन खःसां उकिइ मि दु। जनताया सः दु। समालोचक समीक्षकपिंत थुगु हाइकु नं अःपुका ब्यूगु दु।

●

भिन्तुना

- डा.आनन्द जोशी

हाइजिन उर्मिला डंगोलया हाइकु सफूया पीडिएफ प्राप्त जुया ब्वने खन, थ्व अवसरया लागि यक्व सुभाय्।

काव्यविधाया छगू सशक्त धाः हाइकु थौं हलिमय् थःगु हे बिस्कं म्हसीकानाप न्यनाः वनाच्वंगु दु। थौंकन्हे प्रकृति नापनापं वर्तमान जीवन, लकसया स्थिति, विकासया पलाः व इलय् ब्यलय् खनेदवःगु समस्या आदियात चिन्तन मनन याना विम्बमय जुइक थःगु अनुभूतियात प्वंकाः वयाच्वंगु दु, हाइजिनतय्सं हाइकुइ। थ्व हे कारणं 'थौंया हाइकु' (आधुनिक हाइकु, समसामयिक हाइकु)या लागा चकनावंगु जक मखु, थ्व धालं मनूतय्त प्रभावित याना अतिकं लोकं ह्वानां वनाच्वंगु दु। झीगु भाषाय् नं 'थौंया हाइकु' ने.सं. ११३०दंनिसें शुरु जुया विभिन्न विषययात बहुआयामिक दृष्टिं विश्लेषण याना सम्वन्धित पक्षयात नं एकिकृत यायां न्ह्याःवनाच्वंगु दु। झीगु हाइकुं विश्वया हाइकुया दबुलिइ थःगु बिस्कं म्हसीका नीस्वनेत सफल जुइधुंकूगु दु, थ्व झीगु लागि गर्वया खँ खः।

नेपालभाषाय् थौंया हाइकुया विकास यात्रा छगू हे तालं, छगू हे प्रवाहं न्ह्याःवनाच्वंगु मदु, यक्व संकटनापं अनेक विवादया न्ह्यसःयात लिसः ब्युब्युं वा उपशंकायात निवारण यानाः थौं थन तक थ्यंगु खः। थ्व धाःया गति वंगु छुं दँय् हाइकान (हाइक काव्य प्रतिष्ठान)या सक्रियताय् छुं भचा शुष्टता

व:गुलिं व 'नेवा: हाइकु' पत्रिका पिहाँवयेगु क्रम नं दिनाब्यूगु कारणं कम जुया: ब्यूगु ख: । ई.सं. २०१९दँया अन्तपाखे कोरोनाया आगमनं झन मनूत नापलायेगु श्रृंखला भचा तापानावंगुलिं साहित्यिक ज्या न्ह्याकेगुली नं शिथिलता वल । लकडाउनया इलय् नेवा: हाइकु ख्यलं न्ह्याकूगु भर्चुयल हाइकु वाचन कार्यक्रमं हानं हाइकु धा:यात गतिमान जक याना ब्यूगु मखु, यक्व महत्वपूर्ण उपलब्धि नं बुइकेत ब: ब्यूगु दु । थ्व हे ज्यां यक्व च्वमित थ्व धा:पाखे आकर्षित जुल, अल्याख हाइकु नं सृजना जुइगु क्रम न्ह्या:वन । दकसिबे च्वछायेबहगु उपलब्धि ख: - न्हूपिं उदयमान हाइजिनतय्गु हाइकु सफू प्रकाशन । थ्व इलय् विशेष याना मिसा हाइजिनतय्त हाइकु सृजना यायेत उर्जा प्रदान या:गु खनेदु, पूर्णिमा शाक्यया 'मिखाया ख्वबि', अञ्जना ताम्रकारया 'लुमन्तिया ज:', रीता महर्जनया 'भावनाया किच:' प्रकाशन जुइधुंकूगु दु, आ: उर्मिला डंगोलया हाइकु सफू 'च्वापु' प्रकाशन जुइत्यंगु दु ।

हाइजिन उर्मिला डंगोलया हाइकु मुनाय् समावेश जूगु हाइकुया विषयवस्तुइ विविधता खनेदु, विशेष याना शाश्वत सत्य, स्थितिवोध, जीवनया विभिन्न पक्ष, मतिनाया स्वरूप व मू, झीगु संस्कृति व झीगु स्वापू, मानवीय प्रवृत्ति, आस्थाया स: आदि विषयलय् केन्द्रित जुयाच्वंगु दु । थ्व सफूया अप्व: हाइकुइ थ:गु अनुभव, थ:गु सोच अनुरूप अनुभूतियात यथार्थ जुइक ब्वयेत हाइजिन सफल जूगु दु । थ:गु देय्या समस्यायात जक मखु, हलिमय् जुयाच्वंगु संकटयात नं हाइकुइ अभिव्यक्त याना

बोध याकेत स्व:गु कुत: सह्राहना यायेमा: । उदाहरण -

खसुं त्वपू छँु
जलय् हव:गु प्रकृति
स्वय् हे न्ह्यैपुसे

जिं स्वये थ्व सफू दुनेया प्रत्येक हाइकु 'थौंया हाइकु' ख:, थौंया मनूया दुने म्वानाच्वंगु व्यथा व मनुखं भोगय् यानाच्वंगु वाध्यता, विडम्वनाया दस्तावेज ख: । मेगु अर्थय् धायेगु ख:सा वय्क:या हाइकुया विषय चयन समसामयिक जू, प्रस्तुतिकरण सरल व सम्प्रेषणीय जू ।

विषयवस्तुया चयन व प्रस्तुतीकरण ई सापेक्ष, सान्दर्भिक जुया: अनुभूतियात प्वकेवं तुं जीवन्त हाइकु जुइ हे धका: धायेमफु । विषयवस्तु ल्ययेधुंका: भावयात यथार्थपरक जुइक, विम्बमय जुइक, जीवन्त जुइक, धाथेंया हाइकु जुइक काव्यात्मक याना मूर्तरूप बिइगु ज्या दकसिबे थाकू । वास्तविक हाइकु सृजना यायेत बहुआयामिक दृष्टिं विषयया विभिन्न पक्षयात चिन्तन मनन याना सान्दर्भिक तत्वयात शिल्पगतरूपं प्रयोग यायेगु आवश्यकता दु । थ्व पृष्ठभूमिं थ्व सफू दुनेया हाइकु स्वयेबलय् हाइकुया तत्व मध्ये विम्वया प्रयोग छुं हाइकुइ अनुभूतिनाप दयेमा:गु स्वापू छ्वासुया जीवन्त जुइ मफुगु खनेदु, अथे हे छुं हाइकुया ध्व: पूर्ण मजुया गद्यपन व:गु दु । भविष्यय् थज्या:गु कमी कमजोरीयात चिइका: हाइकु सृजना याना वनेगु

लँय् पलाः न्ह्याकुसां वय्कःपाखें सशक्त हाइकुया सृजना जुइगु जितः विश्वास दु ।

समष्टिरूपं स्वयेबलय् थ्व सफूया हाइकुं जीवन, लकस व मानवीय मनस्थितिया विभिन्न पक्षयात बोध याका चेतना थनाबिइत सक्षम जूगु दु। निश्चय नं थ्व सफूया प्रकाशनं भीगु हाइकुया विकाश यात्रायात न्ह्यःने न्ह्याकेत बः जुयाबिइ धयागु भलसा कयाच्वना । वय्कःया थुगु कुतःयात दुनुगलंनिसें भिंतुना ।

●

'च्वापु'या हाइजिनं क्वानाच्वंगु लुमु

- शाक्य सुरेन

उर्मिला । उर्मिला डंगोल । उर्मिला तता ।

हरेक सामाजिक, धार्मिक, जातीय व राजनीतिक खलः/पुचलय् सक्रिय जुयाः न्ह्याना च्वनादीम्ह समाजसेवी "हलिं नेवाः दबू" संगठनं वय्कःनाप जिगु आत्मीय स्वापू जूवन । पत्रपत्रिकाय् जिं वय्कःया हाइकु, बाखं इलय्ब्यलय् ब्वनाच्वनागु । तर वय्कःया 'आत्मीय स्वापू' उपन्यास न्हापां प्रकाशित जुल । आः 'च्वापु' हाइकु सफू पिदनाच्वन । भिंतुना दु वय्कःयात, बधाइ दु; दुनुगलंनिसें लसंहना । वय्कःपाखें याकनं हे चिबाखं सफू स्वये नं जि आय्बू ।

नेपालभाषाय् 'हाइकु'या लहर बांलाक हे न्ह्यानाच्वंगु दु, मेमेगु विधासिबें । नयेगु, पुनेगुथें हे च्वया थःगु लहर/बिचाः भ्वँतय् तयेगु नं छगू आनन्द वः - मानसिक, चेतनशील, वैचारिक व भावनात्मक आनन्द । उकिं हाइकुया फुक्क लक्षण पूवंसां/मवंसां ५/७/५ सिलेबलय् थःगु बिचाःया अंश न्ह्यंके फतकि नं छगू अद्भूत आनन्द वइगु । (मन स्यंकाः दीमते, थ्व आनन्द छगू किसिमं प्रेसरय् लाना च्वनीबलय् ट्वाईलेटय् 'सर्ट' ज्याखँ यायेबलय् पिया च्वनेबलय् व माम व्यथां च्वना मचा बुइकीबलय्या पीडा खः, आनन्द नं खः) थ्व लहरयात धात्थेंया हाइकु, मूवंगु हाइकु, उच्चस्तरया हाइकु पिथनेत नेपालभाषां छतानिता ज्या मयासें मगाःथें च्वं -

१) संसारया बांबांलाःगु हाइकु तयाः सफू पिथनेगु। उगु हाइकु छाय् बांलाःगु धकाः व्याख्या/विश्लेषण यायेगु।

२) नेपालभाषाया बांबांलाःगु हाइकु जक मुना सफू पिथनेगु। अले मेगु बांमलाः व जक छाय् बांलाः ? व्याख्या विश्लेषण यायेगु।

३) हाइकु च्वइपिं हाइजिनपिनिगु जक सहलह/अन्तरक्रिया ज्याभ्वः यायेगु। अले - थवं थवय् निर्ममपूर्वक हाइकुया लहर/ बिचाः/ संरचना/ स्तरबारे व्याख्या/ विश्लेषण यायेगु।

नेपालभाषा हाइकुइ शीर्षक तयेगु चलन दु। थुकियात गुकथं कायेगु ? अथे हे हरेक हाइकुया थःगु स्वतन्त्र अस्तित्व दइ, स्वपु/ प्यपु हाइकु मुंकाः म्येथें हालेगु न्हूगु प्रशंसनीय प्रयोग खः वा दुरुपयोग ?

हाइकु च्वयेबलय् 'किगो' तयेमाः धाइपिं व तयेम्वाः धाइपिं निथ्वः दु। साधारणतया सकसियां थुइकाच्वंगु 'किगो' धयागु प्रकृति, लः, फय्, वातावरणनाप स्वापू दुगु खँग्वः। विमल ताम्राकारजुया छगू सफुती च्वयातःगु खनाः किगोबारे। उगु धापू अनुसार उगु खँग्वः 'किगो' ऋतुजन्य मखुसां ऋतु व वातावरण माहौल हयाबीगु खँग्वः जुल, धाःसा व नं 'किगो' जुइ। उकिं जिं हाइकुबारे थुइकेमाःगु खँ यक्व दनी।

हाइकु च्वयेबलय् जिं स्वये थम्हं थःत चिरफार यायेत ग्यायेमज्यू। अर्थकथं दुर्गालालजुं छगू ज्याभ्वलय् 'जिं न्हापा च्वयागु हाइकु, हाइकु धयागु मथुनिबलय् च्वयागु खः। जिं

हाइकुबारे यक्व सीकेमानी । वय्क:या हिसाबं क्वँय्प्वालं संसार खंकेमा:गु विधा ख:, हाइकु । हाइकुया पिनेया साइज ५/७/५ आख:ग्व: जक न्त्य: कथं डायरा म्हो जक, तर जा:, गहिराइ यक्व दयेमा:गु जुल । थथे धायेबलय् जित: आनन्द जोशीजुया 'लिफ्ट'लय् लक जुयाच्वंम्ह मनूनाप थौंया विज्ञानं हयाच्वंगु आशिर्वादया बिम्बं जित: अतिकं थ्यू -

बन्द ख्युं-क्वथाय्
जि लिफ्ट दुने बन्द
प्रविधि-पंजाय्
- डा.आनन्द जोशी (११३३)

जिं हाइकु मच्वया न्हापां । यलया तुयु पुंजुं छगू हाइकु पिथनेत जित: प्यपु हाइकु च्वयाब्यु धाल । जिं असमर्थता क्यना । वय्कलं मेपिनि च्वइगु स्वया सां च्वया ब्यु, क्वा: व खँत्वा: व खँभाय् थें च्वयेगु ख: धयादिल । अले जिं जापानी हाइकुया सफू, कवि बुद्ध साय्मियाथाय् कया हया: अभि सुवेदीया हाइकु सफू स्वयातिनि भतिचा च्वयेगु आँट वल ।

नेपाली साहित्यय् हाइकु हयेगुली शंकर लामिछाने, रामकुमार पाँडे, अभि सुवेदीपिनिगु यक्व योगदान दुगु जुयाच्वन ।

जिं छक: यूट्युबय् अभि सुवेदीया हाइकु बारेया लेक्चर न्यना । हाइकुया सैद्धान्तिक सफू, अनुवाद जक हाइकु नं सिर्जना यायेगु कुत: या:गु जुयाच्वन । जापानय् च्वंपिं हाइकु च्वमिपिंत

क्यनां - थ्व हाइकु मजू, कविता जक जुल धाल हँ। अहो ! हाइकु धयागु ला बिम्ब व प्रतीक जक मखु खनी सा। वय्‌कलं तःकःमछि हाइकु च्वया क्यनेगु यानादिल। तर चित्त बुझे यायेमफु हँ।

छकः छपु हाइकु स्वां बगैंचाय् साकुरा स्वांमाया क्वस्सं मेचय् च्वंच्वनाबलय् सुर्द्यःया जलं वःगु व साकुराया किचःनापं च्वंगु पुखुली प्रतिबिम्बित जुयाच्वंगु भावधारायात कःघाना छपु हाइकु च्वया क्यना हँ। उबलेतिनि जापानी हाइकुमिपिसं 'हः थ्व हाइकु' जुल का धकाः प्रशंसा यात हँ।

कवि दुर्गालालं सलंसः हाइकु च्वया व हाइकु मजूनी धायेदु, झीसं च्वयेवं हाइकु जुल धकाः गर्व यायेगु थाय् मदु। जितः उर्मिला ततां वय्‌कःया हाइकुबारे इलय्‌ब्यलय् सहलह जुयाच्वनीगु जुया थ्व निगः आखः च्वयेगु मौका बियादिल। वय्‌कःयात यक्व यक्व सुभाय्। आः झीपिं हाइकुया मतियार जुल। हाइकु अभियानय् न्ह्यानातुं च्वने। 'च्वापु'स यक्व हे मनयात क्वाकाः बीगु हाइकु दु, जिं स्यू। वय्‌कःयात हानं छकः भिंतुना !

जि ला अभि सुवेदीं खंकूगु कविता व हाइकुया फरक मर्म मालेगु अभियानय् लगय् जुया च्वनातिनि। सुभाय् !

●

‘च्वापु’ – जिगु मिखाय्

डा. ज्योतिप्रभा तुलाधर
भाषाविद्, पोर्तुगल

हाइकु विधा लोकप्रियताया च्वकाय् थ्यनाच्वंगु इलय् मय्जु उर्मिला डंगोलजुया न्हूगु हाइकु मुना ‘च्वापु’यात मेगु छगू ग्यसु लाःगु उपलब्धिया रूपय् भ्रीसं कयाच्वना। थ्व वय्कःया न्हापांगु हाइकु यात्रा खः। थथे हाइकु संग्रह पिथना ख्यलय् वय्कः द्वाहां भ्राःगु अति हे लसताया खँ खः। हाइकु धयागु ईया क्षणिक गतियात कयाः, अनन्तया निंतिं, स्थीर यानातःगु ‘क्षणिक, काव्यमयी, भावनात्मक, सूक्ष्मतम खँग्वलय् गम्भीर अभिव्यक्ति’ खः। कविता च्वये गुलि थाकु, हाइकु च्वये नं उलि अःपु मजू। च्वमि उर्मिला डंगोलजुं भावात्मक जुयाः च्वत्तुच्वलाः न्ह्यज्यायेगु कुतः यानादीगु खनेदु। थुगु विधां जितः अति हे साला काः। थःके हाइकु च्वयेगु अनुभव मदुसां, जिगु अन्तस्करणतक हाइकुं थ्यू थें ताः। उकें थुगु मुनाया बारे थःगु बिचाः तयेत उर्मिला डंगोलजुं इनाप याना द्यूबलय् जिं बःचाहाकःगु समालोचनात्मक प्रतिक्रिया च्वयेत सहर्ष स्वीकार याना। आः थन बःचाहाकःगु मन्तुना न्ह्यब्वयाच्वना।

हाइकुया मूल आत्मा खः उकी सम्प्रेषण जूगु भाव। विषयवस्तु न्ह्यागु हे जुइमा - समसामयिक स्थिति, विकृति, विसंगति बाय् विषमता, च्वमिया अनुभूतिया गहनता, भावनाया सजगता व काव्यात्मक चिन्तन हे खः हाइकुया मूल विशेषता।

हाइकु च्वयेबलय् परम्परागत संरचनाकथं ५/७/५ खँग्वः स्वभ्वलय् निर्माण यायेगु जुइ। थ्व विशिष्ट आवरणया दुने हाइकुया मू विशेषता धयागु थःत नुगलय् थ्यूगु गुगुं क्षणया प्रख्खर प्रभावयात क्वातुगु मार्मिक विम्बमयी भासं व्यक्त यायेगु। न्यूनतम खँग्वलं, चित्रात्मककथं थःगु अनुभूतिया सम्प्रेषण यानाः गम्भीर बिचाः प्वंकेगु हे जुयाच्वन हाइकुया आकर्षण (fascination) धाये बाय् हाथ्या (challenge) धाये !

हाइजिनविज्ञ विद्वान समालोचक भाजु इन्द्र मालीजुं धयादी थें-

'हाइकु चाहे ५-७-५ जुइमा, चाहे ३-५-३ लुन हाइकु हे जुइमा,....केवल आवरण जक खः। मूल ला कविता खः। अनुभूति खः। भ्मीसं गुगु छगू भावयात चिन्तन यानाः थःगु मानसपटय् तयाः समाधिग्रस्त जुयाः अनुशीलन यानावन धाःसा, उगु अनुभव स्वतःस्फूर्त जुयाः अभिव्यक्त जूवइ ....गहन भाव उद्वेलित जुइमाः।'

थुगु विशिष्ट काव्य विधाया जन्म जापानय् जूगु जूसां थौं हाइकु हलिं न्यंक लोकं ह्वानाच्वंगु दु। छगू global phenomenon जुयाः अन्तर्राष्ट्रिय जगतय् हाइकु व्यापक प्रचार जुसेंनिसें, हाइकुया आवरणय् यक्व हे परिमार्जन खने दयावल। परम्परागत नियमय् परिवर्तन यानाः संरचनाय् नं पाकाः यंकल। तर हाइकु विधाया केन्द्रविन्दु यथावत ल्यंगु दु - गहन सोच व चिन्तनं जाःगु क्षणिक अनुभूतिया सुक्ष्म सम्प्रेषण। हाइकुया मूल सार (essence) ह्यूगु मदुनि। थी थी देसय् थःगु भाय्या

विशिष्टताकथं खँग्वःया ल्याः व हाइकुया भ्वः परिमार्जित जूवंगु दु तर सूक्ष्मता बाय् संक्षिप्तता यथावत कायम जुयाच्वंगु दनि । थ्व तसकं हे महत्वपूर्ण खँ खः । नेपालभाषाय् नं हाइकु विधाय् 'सीमाहीनताया' अभ्यास शुरु जुयेधुंकूगु दु । विषयगत विविधता, व्यापकता, प्रकृतिइ जक सीमित मजुइगु, 'किगो' अनिर्वाय मयायेगु आदि विषय निर्विवाद जुयेधुंकल धाःसां अत्युक्ति जुइ मखु ।

समष्टिगत रूपं स्वयेबलय् 'च्वापु' हाइकु मुनाय् उर्मिला डंगोलजुं अप्वः धया थें विषयगत चयनकथं थौंया परिस्थितिं, संघर्ष व समस्यां थःगु जीवनय् लाःगु प्रभावया अभिव्यक्ति सिबें प्रकृतिया थी थी रूप, जीवनया थाहां क्वाहां, ऋतुया मोहकता, संसारया अनित्य कर्म, गांया सुखी जीवन आदियात कय्च्यानातःगु खनेदु । छसिंनिसें छपु छपु हाइकुया प्रकृतिनाप स्वापू दु । जीवनया सुख दुःख लः व मि थें, फसं ग्वःतूगु सिमा, बुलुगु लकस, ह्याँउनिभाः, च्वापुं भुनातःगु सिमा आदियात प्रतीकया कथं छ्यलातःगु दु । नाप नापं प्रकृतिया न्ह्याइपुगु लुया वर्णनं नुगः न्ह्याइपुसे च्वंकाः नुगः सिचुसे च्वंकाब्यूगु आभास जू ।

मुक्कं १२०पु हाइकु मध्येय् जितः दकसिबय् बांलाः ताःगु हाइकु जुल - च्वापु नापं स्वाःगु ल्याः १७ निसें २६ तकयागु हाइकु । हाइकु मुनाया नां नं 'च्वापु'या अनुरूप च्वापुयात प्रतीककथं छ्यलाः कविजुं जीवन प्रतिया लुमु चिकुगु अनुभूति प्वंकादीगु गाक्कं प्रभावशाली ताल ।

हाइकुया सांकेतिक प्रवृत्ति थ्व विधाया अति हे सशक्त,

आकर्षक व अनिर्वाय विशेषता खः । लुखा भतीचा जक चायेकाः भावालोकय् दुहां वनेत इनाप याइ, guiding lamp थें जक जुइ, पूरा क्वथा क्यनी मखु । अले मनोवैज्ञानिक ढंगं ब्वमियात थःलिसे दुथ्यंक यंकाः गम्भीर चिन्तनया पुखुली क्वफाना बी । तरंग ब्वलंकाः ब्वमिया चेतना जागृत यायेत स्वइ ।

जापानी हाइकु विधाया छ्यलाबुला अमेरिकन साहित्य ख्यलय् म्हसीकाः प्रचलनय् हयाः बियादीम्ह जापानी हाइजिन कविजु योने नोगुचिं (Yone Noguchi) तच्वतं हे क्लिष्ट भासय् हाइकुया मू तथ्यया बारे व्याख्या यानादीगु दु -

'It haiku is like a slightly open door, where you may steal into the realm of poesy. It is simply a guiding lamp. Its value depends on how much it suggests what the haiku poems aim at and practice is the evocation of mood or psychological intensity.'

थुगु विशिष्ट पहःयात ध्यानय् तयाः शुरुंनिसें मय्जु उर्मिलाजुं हाइकु विधाया सांकेतिक लक्षण व मननपाखे ब्वमिपिंत दिशाबोध यायेत स्वःगु थें च्वं । च्वापुया प्रतीक कयाः वय्कलं जीवन रंगमंचपाखे संकेत यानाः सत्य व असत्यया जीवन चक्र उलाः क्यनेगु कुतः यानादीगु तायेका ।

क्वय् न्ह्यथनागु ४पु हाइकुयात भचा दुग्यंक कुला स्वःसा, च्वापु वइगु प्रकृतिया छगू प्रक्रिया अवश्य खः तर व हे च्वापुं सिमायात भुनाः गनं गबलें हेरा थें ज्वाला ज्वाला थीकाः

लकस यइपुसे च्वंका ब्यूसा, गनं च्वापुं भुनाः सिमायात म्वाये थाकुका बीगु जुइ । भ्रीगु मदिक्क उथलपुथल जुयाच्वंगु जीवनय् अदभूत बिडम्बनां लाचार जुयाः म्वायेमाःगु जीवनया नुगः हे ख्वाँउका बी ।

जां थी मिलाजः
पिज्वंल सुपाँय् दथुं
ह्यूपाःया दसु ।

तर मनुष्य जीवनया साहस व धैर्य थुलि क्वातु नं जुइफुकि दुःखया च्वापुं त्वपूसां, इकिधिकि मसंसे, थःगु ख्वाउँगु नुगःयात कःघानाः म्वानाच्वनी । नुगलय् क्वाःगु जःया लुमन्ति जायेक तयाः जीवन चक्रय् चाःचाःहिलाच्वनी । आशावादी जुयाः ख्वाउँगु कष्ट भोगय् यानाच्वनी, सुर्द्धःया लुमुगु जः पियाच्वनी । सांकेतिक लुखा भतिचा जक चायेकाः मय्जु उर्मिलाजुं ब्वमियात च्वापुयागु संसारय् क्वफाना बी । अले जीवनय् जुइगु ख्वाउँगु व लुमुगुया संघर्षया चेतना थनाबिइ । अतिकं हे काव्यमयी कौशल्यतापूर्वक कविजुं जीवनया शास्वत सत्य थन थाय् चित्रांकन याःगु खनेदु ।

खिउँगु सर्गः
खसुं त्वपू संसार
ख्वाउँसे नुगः ।

च्वापुं त्व:पूसां
मसं व इकिधिकि
क्वा:ज: लुमंका: ।

मेगु निपु हाइकुइ अति हे मार्मिक स्थितिया अनुभूति प्रतिविम्बित जूगु दु। प्रतीक मौलिक, नुगलय् च्वास्स मिंक थ्यू। मांम्ह सीसां मचां दुरु सालाच्वंगु दु। बफरा निर्बोध मचां छु स्यू, चिल्लाय् दना: मांयागु प्वाथं पिहां वल। आक्रोशया आभास जू। जीवनया आधारभूत सत्य व मदिक्क दोहरय् जुयाच्वनीगु जीवनया प्रथा गम्भीरपूर्वक चित्रण यानादीगु दु। खँग्व:या चयन अतिकं विम्बमयी व सशक्त जू।

संसार अनित्य
मृत्यु सत्य मां सित
मचां दुरु सा: ।

मुसुका मिला
पिज्वल सुपाँय् दथुं
जहां थी सर्गः ।

मय्जु उर्मिलाजु प्रकृतिया मनमोहकताप्रति अतिकं हे संवेदनशील जू धयागु यच्चुक सीदु। तर हाइकुं स्थितिबोध बाय् वर्णन जक यानां मगा:। स्थितिं ब्वलंगु अनुभूतिया लिच्वलं

छु शास्वत सत्यया बोध जुल, उगु खँया सम्प्रेषण जुइमाः गुकिं ब्वमिया नुगलय् नं चेतनाया जागरण जुइ ।

थनथाय् लुमंकेबहः जू कि हाइकुया संरचनाय् निगू बिचाःया सम्मिश्रण जुइमाःगु दु । छगुली मेगु बिचाःयात एकीकृत यानायंकेगु प्रक्रियां अन्तरसम्बन्धया निर्माण याइ व यासु (क्रिया) या छ्यलाबुलां थ्व अन्तरसम्बन्ध न्ह्यब्वयेगु याइ । अप्वः यानाः थुगु प्रक्रियाया लिपांगु भ्वलय् हाइकुया मौलिक बिचाः प्रज्ज्वलित जुयाः प्याहां वइ । सतही रूपं स्वयेबलय् हाइकु सरल व स्वतन्त्र बिचाः तथा कविता धया थें खनेदु तर दुग्यंक वाला स्वःसा विशेष नियम अनुसार व्यवस्थित ढंगं जक हाइकुया प्रक्रिया न्ह्याकेमाःगु दु ।

● न्हापांगु भ्वलय् सामान्यतया छुं अनन्त, निरपेक्ष, शास्वत सत्यया अभिव्यक्ति जुइ । ऋतुया संकेत आदि नं दयेमाः ।

● निगूगु भ्वलय् छुं घटना, वया अनियमितता, परिवर्तन बाय् आकस्मिक घटनाया बोध याकी ।

● स्वंगूगु भ्वलय् शास्वत क्रम व विशेष घटनाया दथुइ जूगु अन्तरक्रिया बाय् अन्तरसम्बन्ध उलायंकाः उकिं हइगु तरंग वा चेतनाया बोध याकी । थथे छसीकथं हाइकुया गहनताया उजागर जुइ ।

थुगु परिप्रेक्ष्यय् स्वयेबलय् उर्मिलाजुया अप्वः धया थें हाइकुइ 'कीरु' बाय् 'किरेजी' प्रष्ट मजू । वर्णन अतिकं हे बांलाक जू ; 'किगो' पायुछि जू । हरेक खँग्वःया अर्थ नं स्पष्ट जू तर गुगु पारस्परिक 'कीरु' बाय् 'किरेजिं' यानाः अन्तर सम्बन्ध

दयेमाःगु खः, व थाय् थासय् खने मदु । उकिं थन्याःगु हाइकु फ्यासुयावनी । हाइकुयात माःगु मू तत्त्व कःघाये मफुगु कमजोर पक्षप्रति सजग जुयाः, गम्भीर चिन्तन यानाः, अभ्र थःगु साधनाय् तल्लिन जुयाः न्हून्हूगु प्रतिक छ्यलाः काव्यमयी कौशल्यता थकायेत कुतः यायेमाःगु खनेदु ।

परम्परावादी संरचनाया दुने थःत लिकुंकूसां कविजुया लेखन शैली, शब्द चयन सान्दर्भिक जू । प्रकृतिया तजिलजिलिसे स्वापू दुगु प्रतीक विम्ब छ्यलाः सृजना याःगु हाइकु विशेषकथं मौलिक व मनमोहक ताल । स्यल्लाःगु नुगः भावना नाप नापं गम्भीर चिन्तन अध्ययन व कुतःया लिधंसाय् हाइजिन उर्मिलाजु न्ह्यानावने फयेमा धयागु मनंतुनाः 'च्वापु' हाइकु मुना पिथना दीगु लसताय् दुनुगलंनिसें भिंतुना द्यछाना । मय्जु उर्मिला डंगोलजु भविष्यय् छम्ह धिसिमिसि लाःम्ह हाइजिन जुयावनीगु लक्षण यक्वं खनेदु ।

●

नुगःखँ

- उर्मिला डंगोल

बाखं, चिबाखं व उपन्यास च्वयाच्वनाम्ह जि। अन लिपा हाइकु च्वयेगु नं जिं कुतः यानावना। तुयु पुंजु किपा बियाः हाइकु च्वकेगु याना च्वनादीगु यक्व दत। जिं नं किपा स्वस्वं हाइकु च्वयेगु कुतः यानावना।

छकः ला जि टपटेनय् वल खनी। तर जिं मस्यू रमा कर्णजित तताां फोन यानाः बधाइ बियादिल। जि छक्क जुया। जि ला पत्याः हे मजू। जि नं स्वयाः खः खनी। अले जि लय् नं ताया। अनंलि किपा स्वस्वं हाइकु च्वयेगु बानी याना वना बराबर टपटेनय् पिहां नं वयां तुं च्वन।

थुगु कथं लिपा जुजुं जितः यःगु नं हाइकु विधा हे जूवन। निम्ह प्यम्ह पासापिसं फोन नं यानाहया सफू हे छगू पिकायेमाल धकाः। जिं लिसः बियाः ज्यू जिं कुतः याये धकाः।

छन्हु जिं हाइकु च्वच्वं अथें तयागु पाण्डुलिपि पिकयाः छपँ याना। ईश्वरीमैंया ततायात फोन यानाः, "तता, छितः नापलाःवयेगु ज्या दत" धकाः। वय्कलं ज्यू धायेवं जिं वय्कःथाय् वना इनाप यानाकथं वय्कलं बांलाक स्वयादिल। अले मिलय् याना बियादिल। अनं वय्कलं बिमल ताम्राकार, कुतः पिकाकयात छ्वया बियादिल। थ्व "च्वापु" हाइकु मुनाया पिकाक कुतः पिकाक हे खः।

अनं जिगु सफूयात कया थःगु नुगःखँ च्वयाबियादीपिं

व भिन्तुना बियादीपिं अतिकं हनेबहःपिं हाइजिन डा.आनन्द जोशीजु, डा.ज्योतिप्रभा तुलाधरजु, शाक्य सुरेनजु, तुयू पुंजु पौभाः सायमिजु व द्यबःकिपा च्वमि साजन नकःमिजुपिंत दुनुगलंनिसें सुभाय् नापं भिंतुना द्यछाना च्वना ।

●

देछा

सानुमाया डंगोल

जितः थन तक थ्यंकाब्यूम्ह
मां छि, छितः लुमंका
थ्व 'च्वापु' हाइकुमुना सफू
दुनुगलंनिसें द्यछानाच्वना ।

– उर्मिला डंगोल

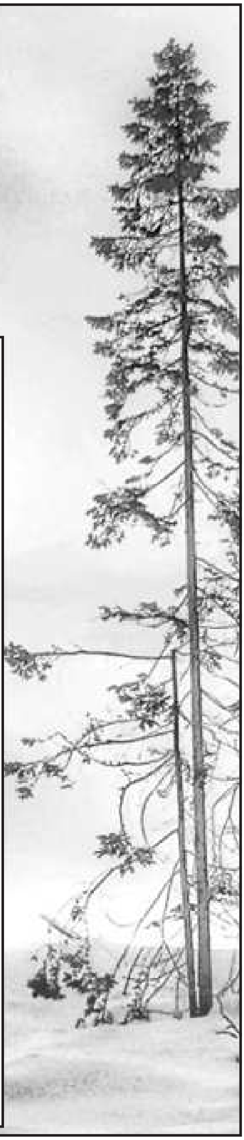

१

थःगु थाय् मयः
न्हूगु थाय् मालाच्वन
न्ह्यपु छ्यलास्व ।

२

स्व थिङ्ग दनाः
का सुनां छु यायेफु ?
आँट तःधंकाः ।

३

क्वाःगु हि क्यनाः
ज्वनावल मसाल
सासः ल्यंकि न्हिं ।

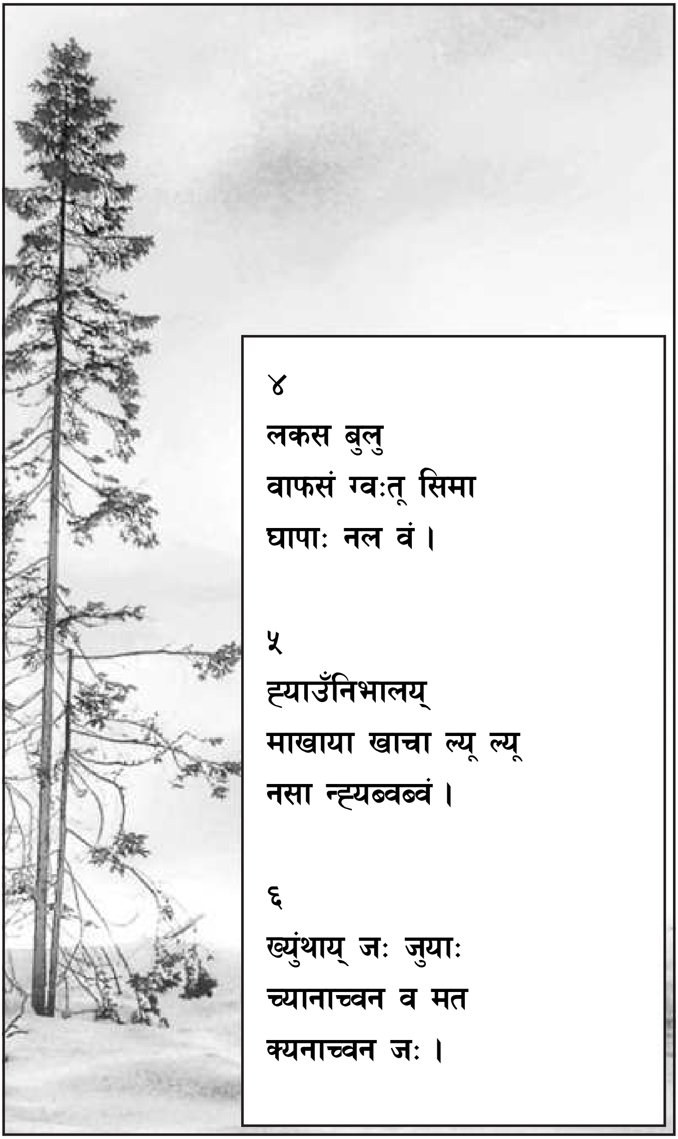

४

लकस बुलु
वाफसं ग्वःतू सिमा
घापाः नल वं ।

५

ह्याउँनिभालय्
माखाया खाचा ल्यू ल्यू
नसा न्ह्यब्वब्वं ।

६

ख्युंथाय् जः जुयाः
च्यानाच्वन व मत
क्यनाच्वन जः ।

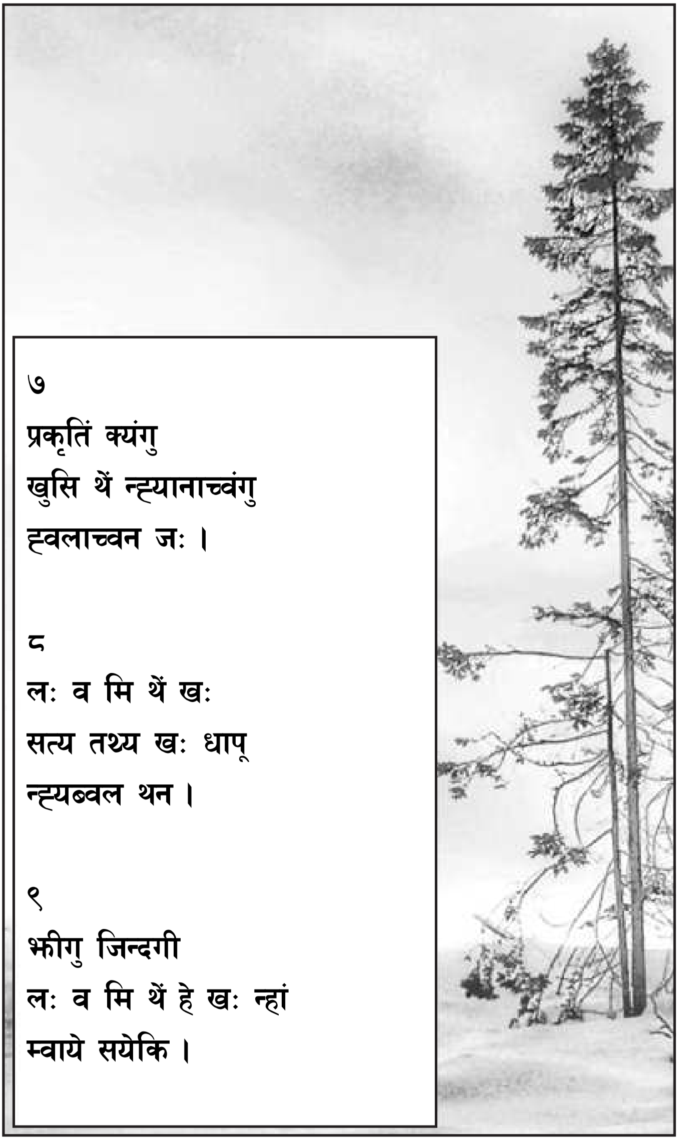

७

प्रकृतिं क्यंगु
खुसि थें न्ह्यानाच्वंगु
ह्वलाच्वन जः ।

८

लः व मि थें खः
सत्य तथ्य खः धापू
न्ह्यब्वल थन ।

९

झीगु जिन्दगी
लः व मि थें हे खः न्हां
म्वाये सयेकि ।

१०

तसकं ताःन्वः
ब्वयातुं च्वन भ्कंगः
भ्कं गुलि लय्ताः ।

११

मुसुक्क न्हिलाः
ह्वल मतिनाया जः
ख्वबि हर्ष जाः ।

१२

जःया न्ह्यःने थौं
ह्वल मतिनाया स्वां
तिकि नं ख्वबि ।

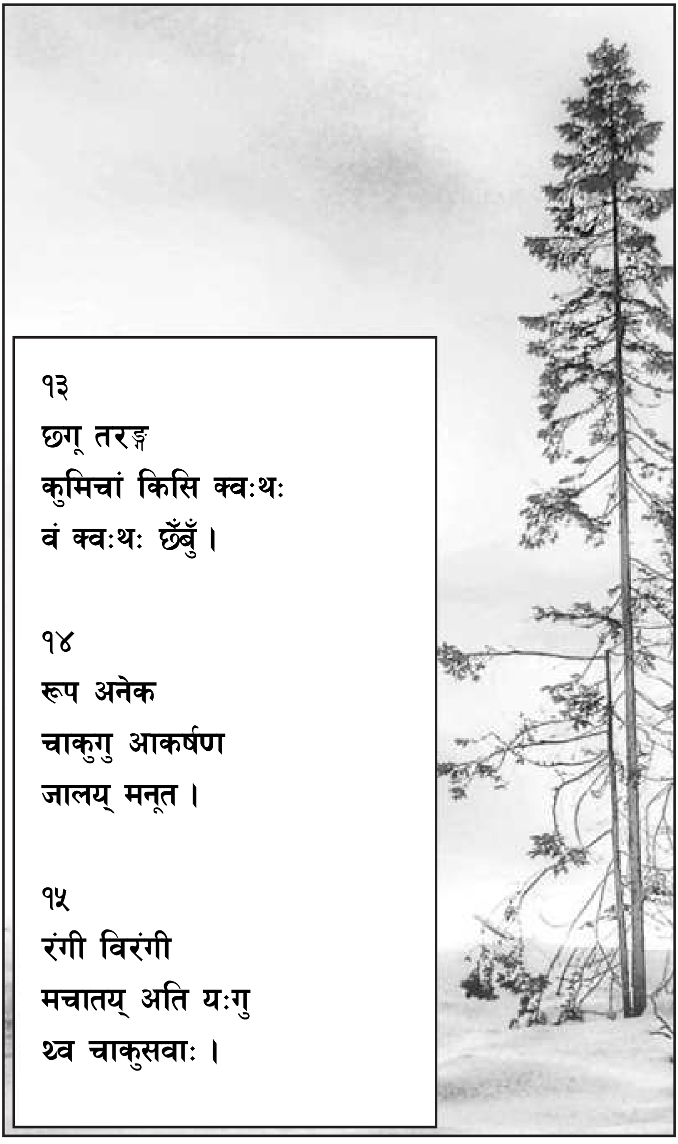

१३
छगू तरङ्ग
कुमिचां किसि क्वःथः
वं क्वःथः छ्वँबुँ ।

१४
रूप अनेक
चाकुगु आकर्षण
जालय् मनूत ।

१५
रंगी विरंगी
मचातय् अति यःगु
थ्व चाकुसवाः ।

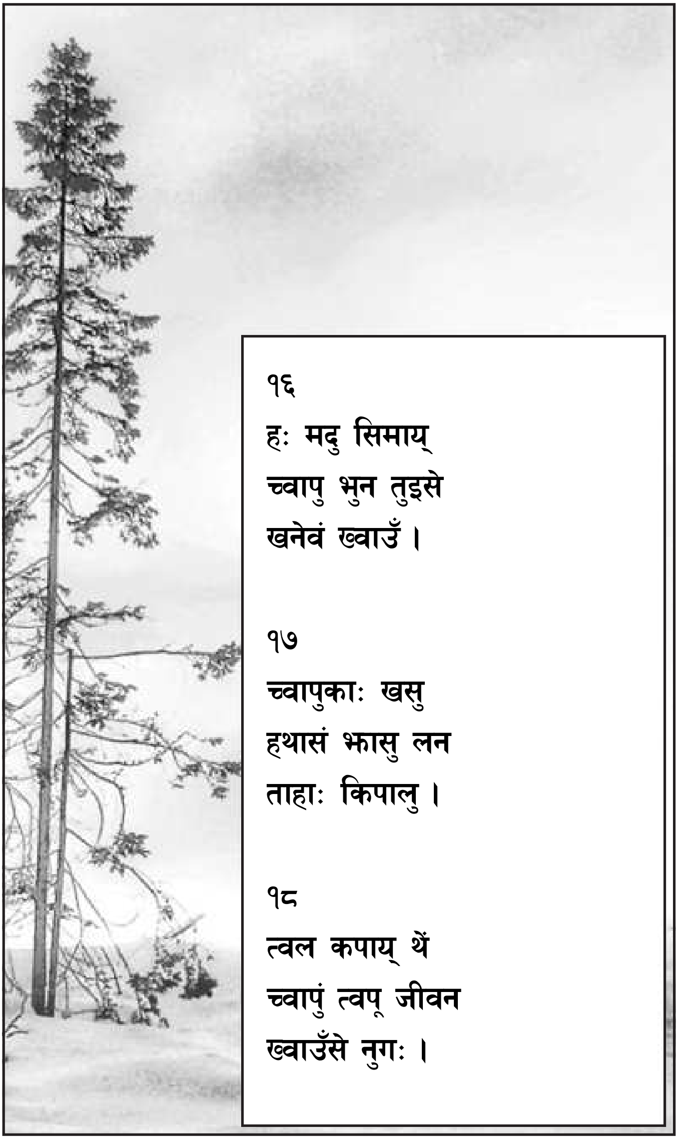

१६

हः मदु सिमाय्
च्वापु भुन तुइसे
खनेवं ख्वाउँ ।

१७

च्वापुकाः खसु
हथासं झासु लन
ताहाः किपालु ।

१८

त्वल कपाय् थें
च्वापुं त्वपू जीवन
ख्वाउँसे नुगः ।

१९

जीवन चक्र
भ्गीगु थ्व सुख दुखय्
चाःहुला च्वनी ।

२०

हिल ऋतु स्व
गुँइ च्वापुवा गात
स्वये हे ख्वाउँ ।

२१

च्वापुं त्वपूसां
इकिधिकि मसं व
न्हूजःया आसय् ।

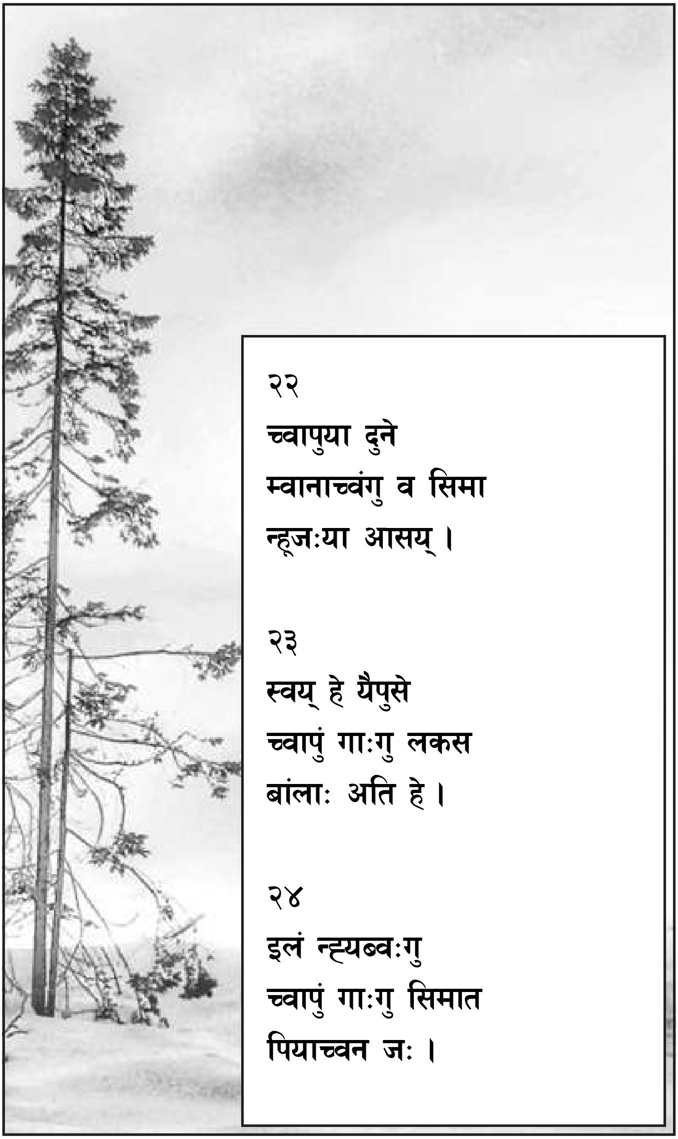

२२

च्वापुया दुने
म्वानाच्वंगु व सिमा
न्हूजःया आसय्।

२३

स्वय् हे यैपुसे
च्वापुं गाःगु लकस
बांलाः अति हे।

२४

इलं न्ह्यब्वःगु
च्वापुं गाःगु सिमात
पियाच्वन जः।

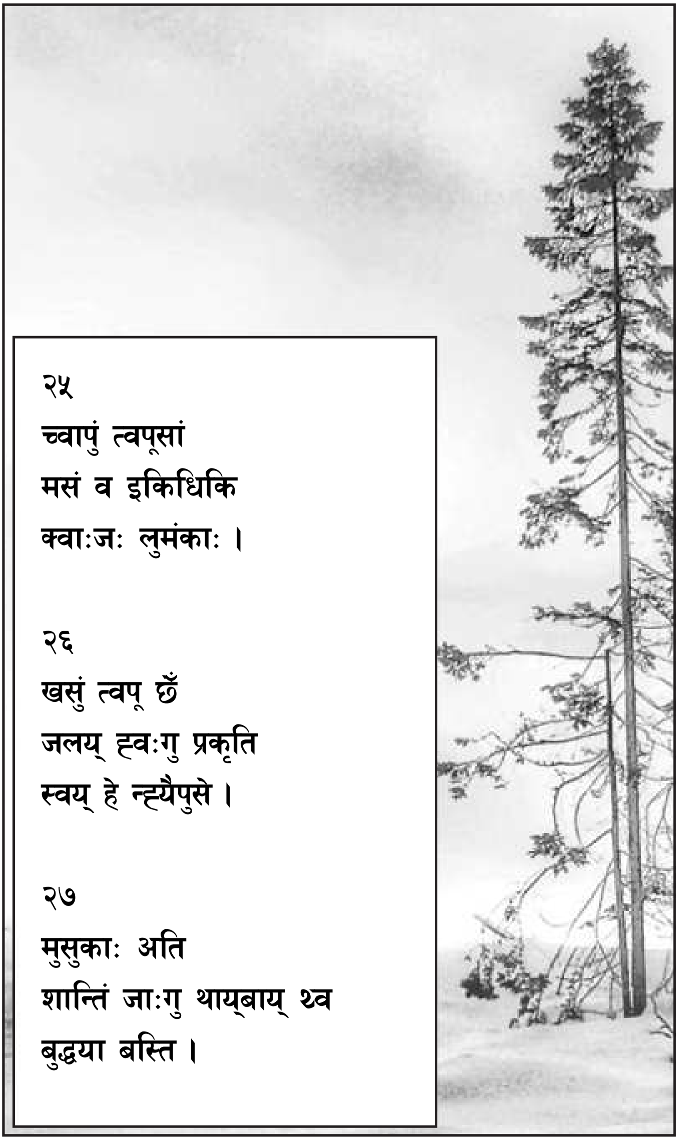

२५
च्वापुं त्वपूसां
मसं व इकिधिकि
क्वाःजः लुमंकाः ।

२६
खसुं त्वपू छँ
जलय् ह्वःगु प्रकृति
स्वय् हे न्ह्यैपुसे ।

२७
मुसुकाः अति
शान्तिं जाःगु थाय्बाय् थ्व
बुद्धया बस्ति ।

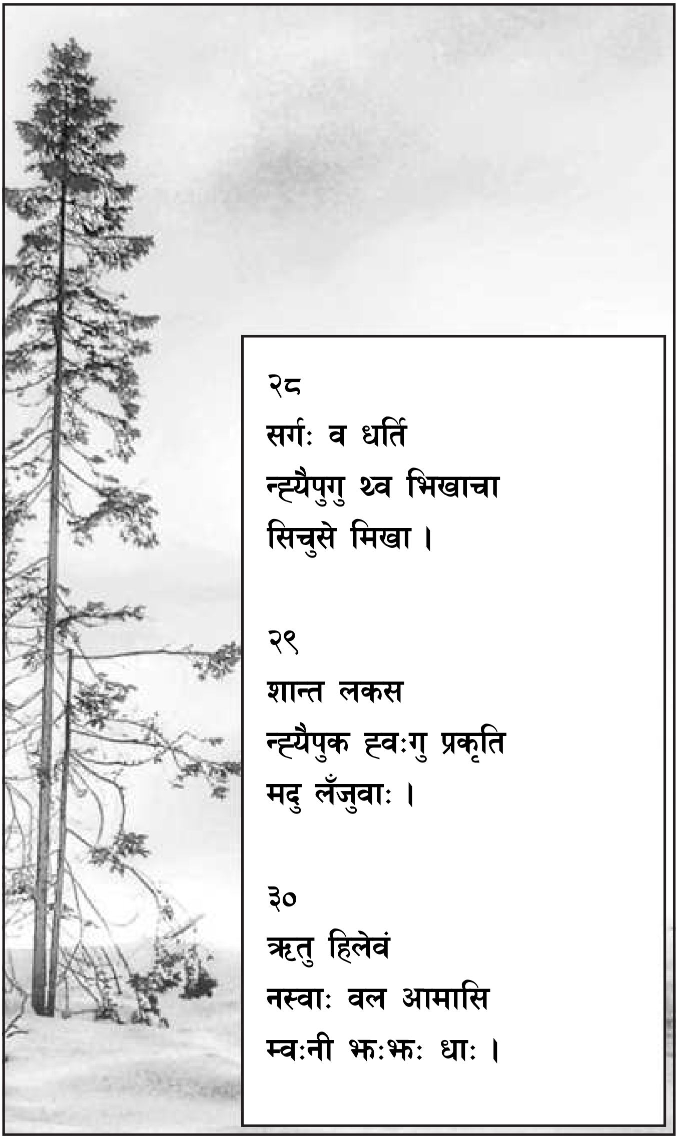

२८

सर्गः व धर्ति
न्ह्यैपुगु थ्व भिखाचा
सिचुसे मिखा ।

२९

शान्त लकस
न्ह्यैपुक ह्वःगु प्रकृति
मदु लँजुवाः ।

३०

ऋतु हिलेवं
नस्वाः वल आमासि
म्वःनी भःभः धाः ।

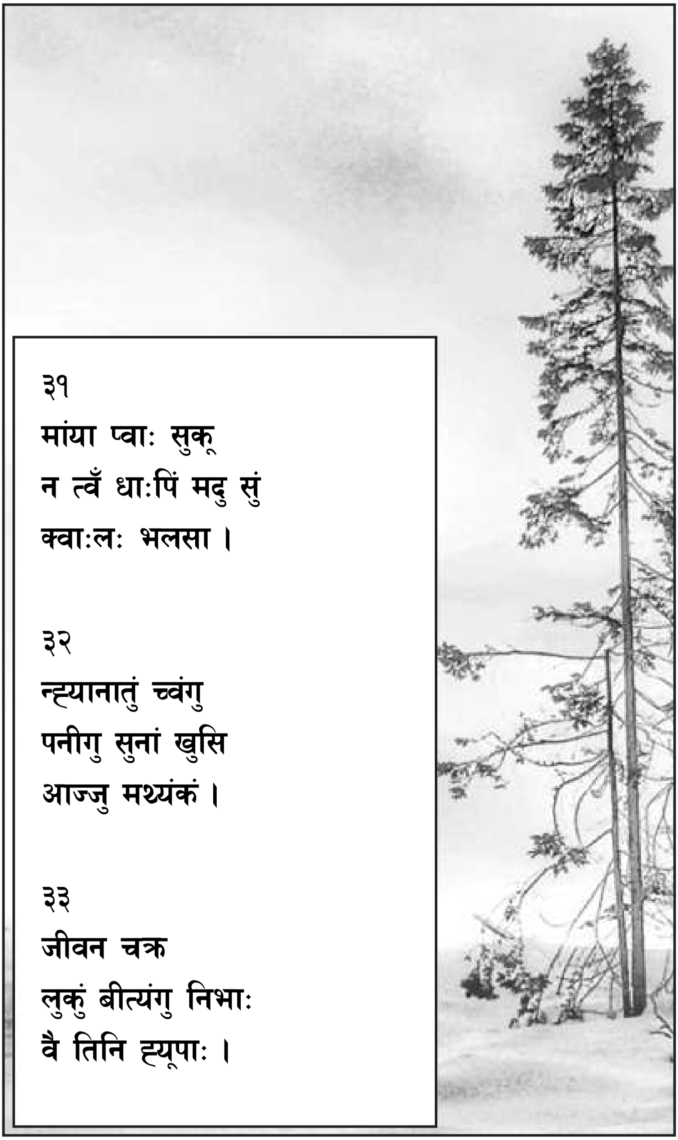

३१
मांया प्वाः सुकू
न त्वँ धाःपिं मदु सुं
क्वाःलः भलसा ।

३२
न्ह्यानातुं च्वंगु
पनीगु सुनां खुसि
आज्जु मथ्यंकं ।

३३
जीवन चक्र
लुकुं बीत्यंगु निभाः
वै तिनि ह्यूपाः ।

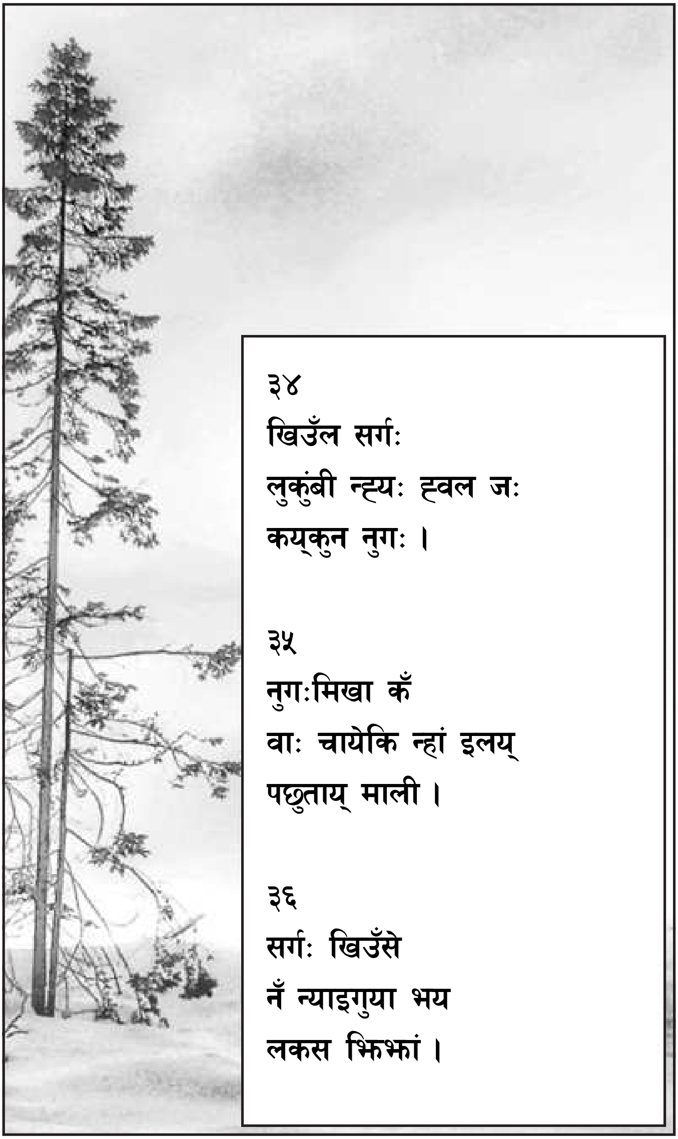

३४

खिउँल सर्गः
लुकुंबी न्ह्यः ह्वल जः
कय्कुन नुगः ।

३५

नुगःमिखा कँ
वाः चायेकि न्हां इलय्
पछुताय् माली ।

३६

सर्गः खिउँसे
नँ न्याइगुया भय
लकस झिझ्मां ।

३७

सर्गः खिउँल

धर्ति नं स्व खिउँल

जः खने मदु ।

३८

खिउँल सर्गः

अय्सां मत्वःतल वं

न्हूजःया आसं ।

३९

झिझ्मां लकसय्

पियाच्वन कालं थें

कर्म थःथःगु ।

४०
मालाच्वना जि
व हे वइगु आसय्
जीवन यात्रा ।

४१
पियाच्वना जः
खिउँगु सर्गतय् स्व
वै ह्यूपाः कन्हय् ।

४२
छ हे धकाः जि
पिया छंगु लुखाय् जि
म्हग्स पूवंके ।

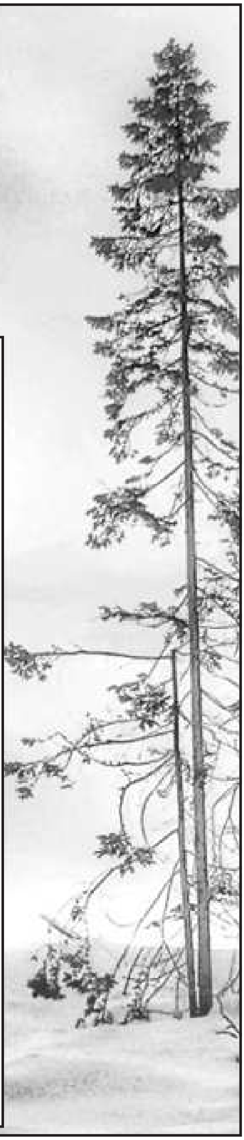

४३

न्ह्यब्वया च्वंगु
मतिना छंगु खनाः
मिखा वनी न्हां !

४४

संसार अनित्य
मृत्यु सत्य, मां सित
मचां दुरु साः ।

४५

तू कूछि स्वत
मलय् कूछि वन नि
आत्ममिखां स्व ।

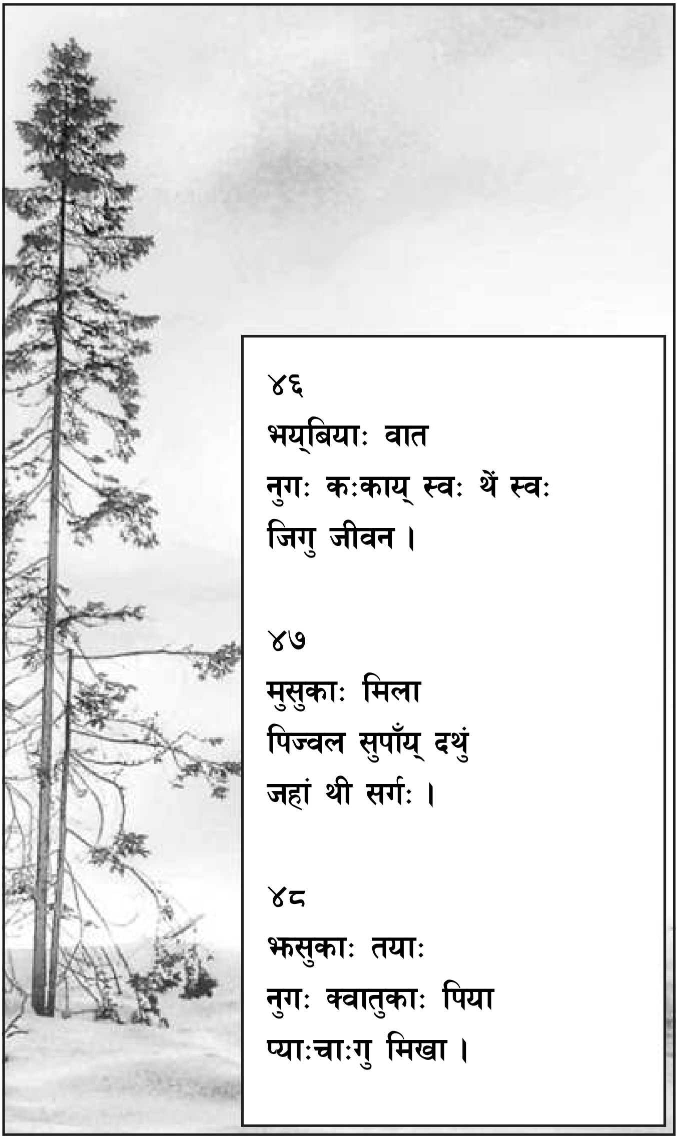

४६
भय्बियाः वात
नुगः कःकाय् स्वः थें स्वः
जिगु जीवन ।

४७
मुसुकाः मिला
पिज्वल सुपाँय् दथुं
जहां थी सर्गः ।

४८
झसुकाः तयाः
नुगः क्वातुकाः पिया
प्याःचाःगु मिखा ।

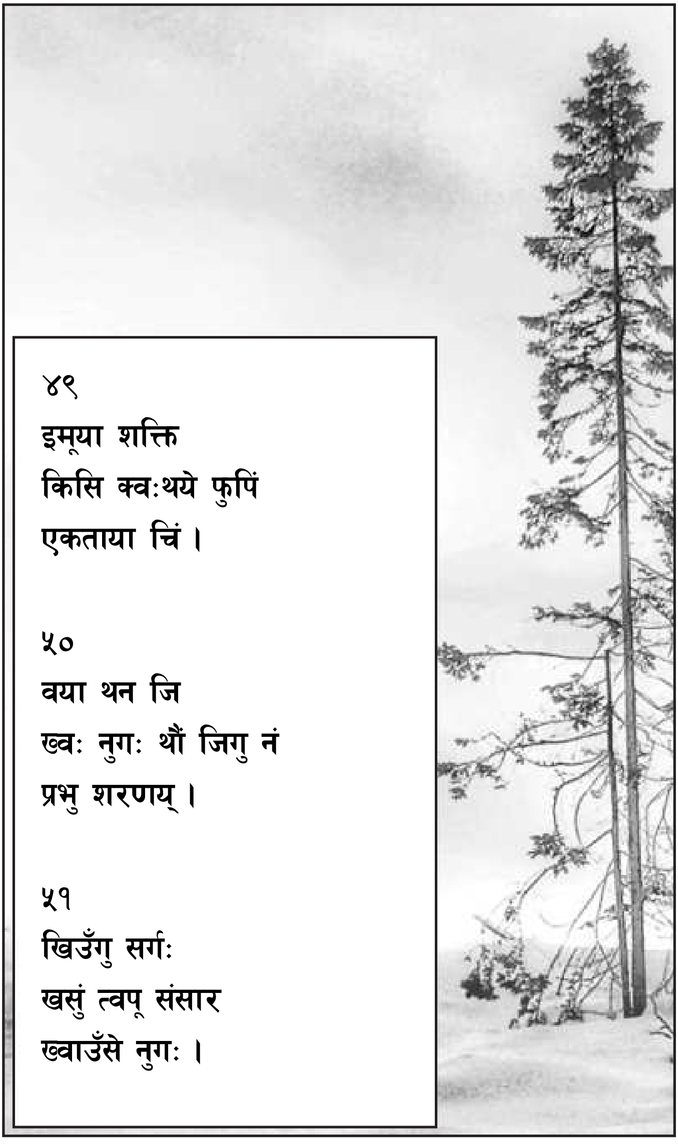

४९
इमूया शक्ति
किसि क्व:थये फुपिं
एकताया चिं ।

५०
वया थन जि
ख्व: नुग: थौं जिगु नं
प्रभु शरणय् ।

५१
खिउँगु सर्ग:
खसुं त्वपू संसार
ख्वाउँसे नुग: ।

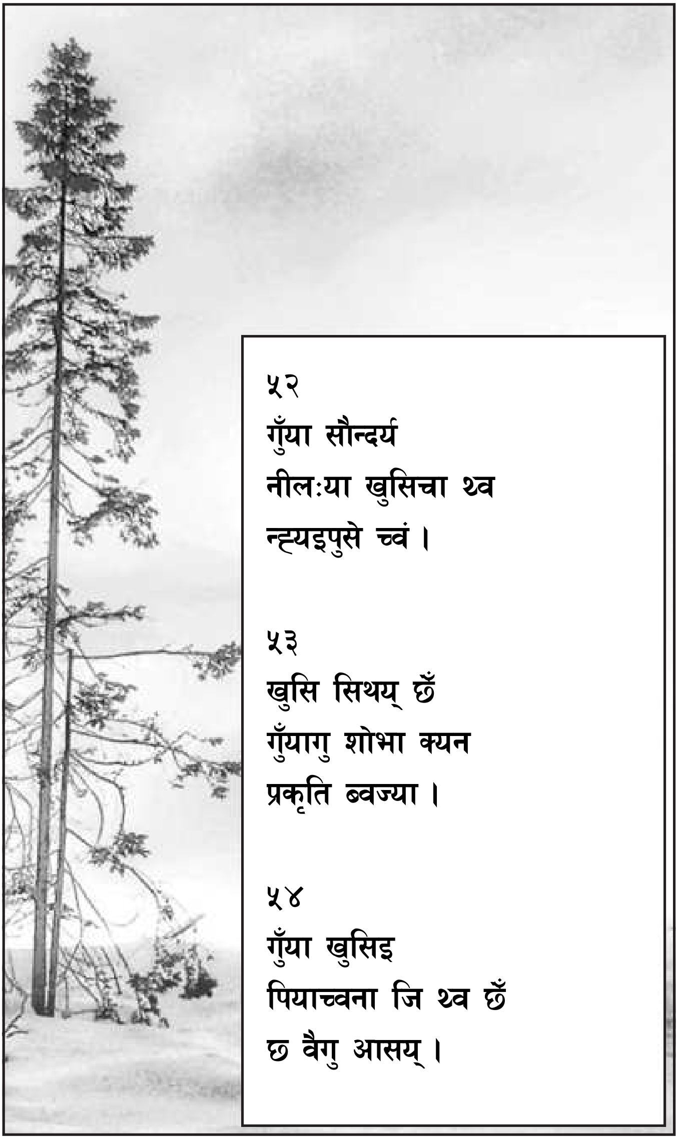

५२
गुँया सौन्दर्य
नील:या खुसिचा थ्व
न्ह्यइपुसे च्वं।

५३
खुसि सिथय् छँ
गुँयागु शोभा क्यन
प्रकृति ब्वज्या।

५४
गुँया खुसिइ
पियाच्वना जि थ्व छँ
छ वैगु आसय्।

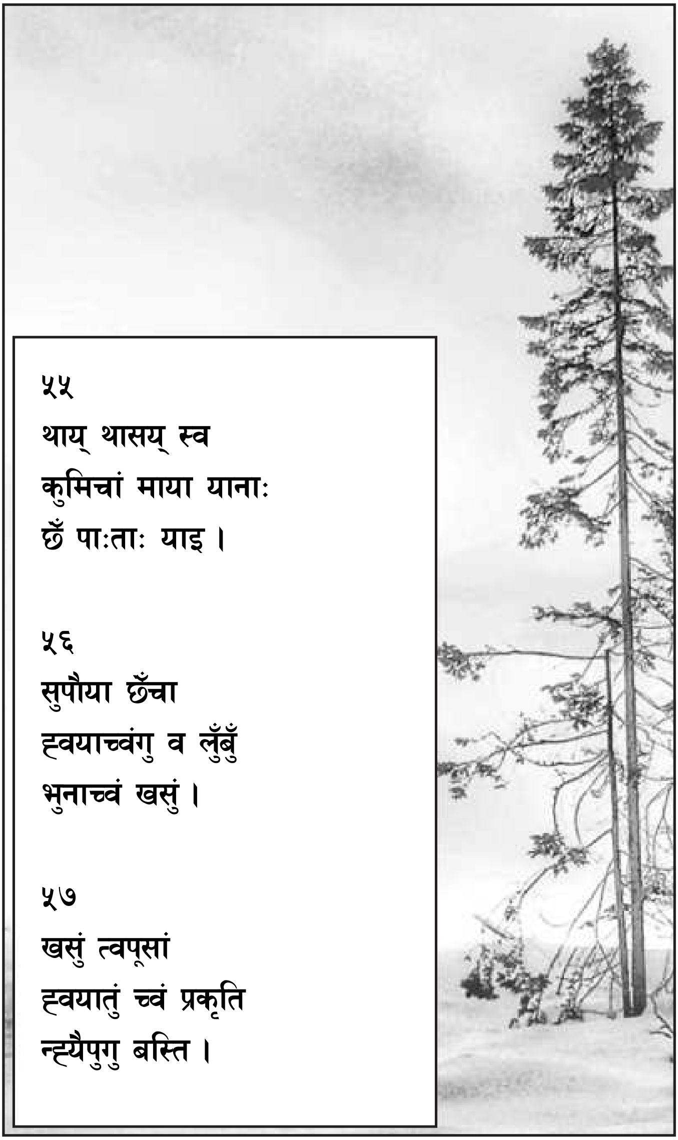

५५

थाय् थासय् स्व
कुमिचां माया याना:
छँ पा:ता: याइ ।

५६

सुपौया छँचा
ह्वयाच्वंगु व लुँबुँ
भुनाच्वं खसुं ।

५७

खसुं त्वपूसां
ह्वयातुं च्वं प्रकृति
न्ह्यैपुगु बस्ति ।

५८

पहाड मुलय्
छ्गू ल्व:वंगु थ्व थाय्
जि जन्म जूगु ।

५९

न्यनादेय् सुख
गां थौं स्व सुनसान
च्वनादेय् दुख ।

६०

स्वच्छगु हावा
बांला:गु ल: थौं हिल
दुर्दशा थौंया ।

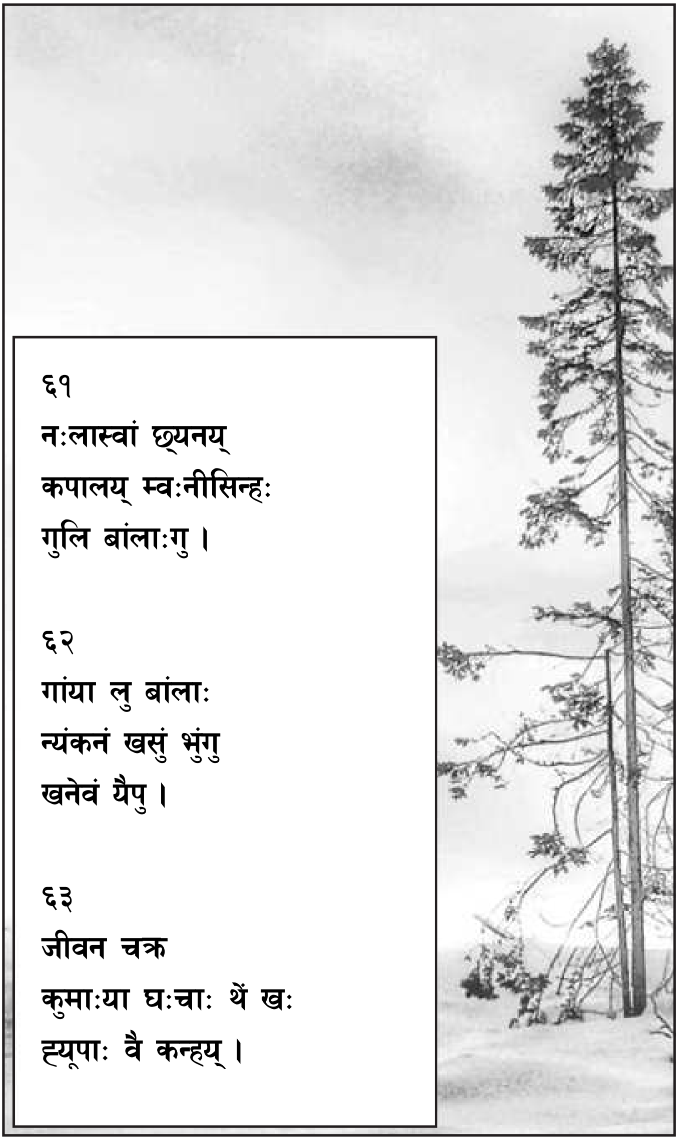

६१

नःलास्वां छ्यनय्
कपालय् म्वःनीसिन्हः
गुलि बांलाःगु ।

६२

गांया लु बांलाः
न्यंकनं खसुं भुंगु
खनेवं यैपु ।

६३

जीवन चक्र
कुमाःया घःचाः थें खः
ह्यूपाः वै कन्हय् ।

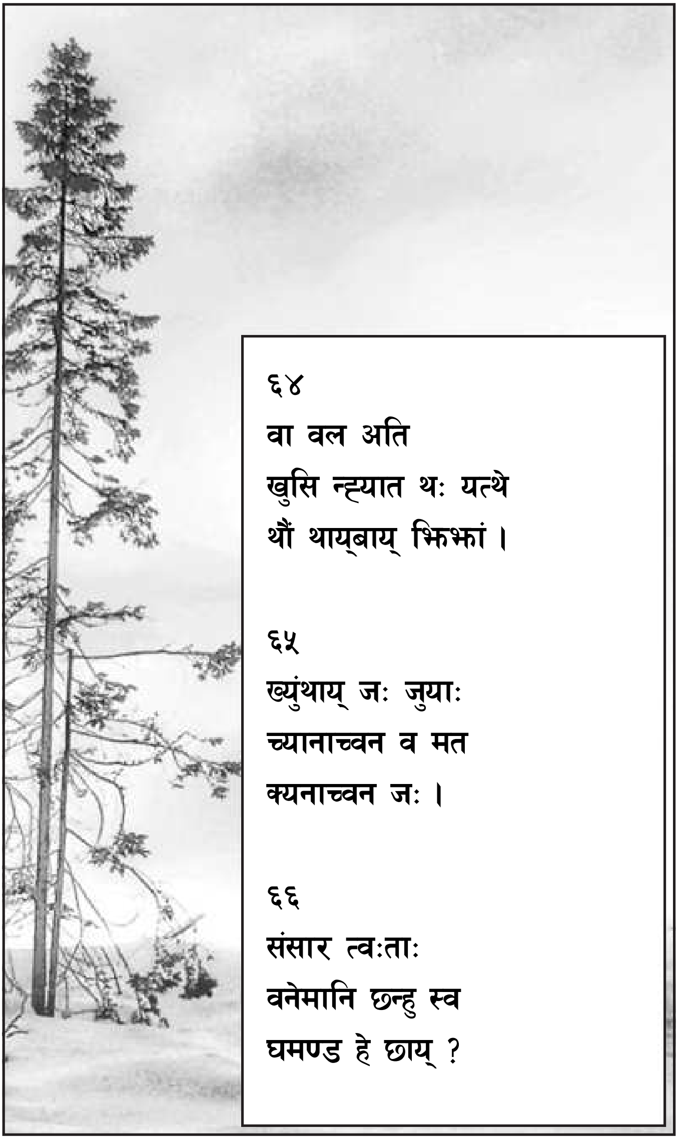

६४

वा वल अति

खुसि न्ह्यात थः यत्थे

थौं थाय्बाय् भिभ्कां ।

६५

ख्युंथाय् जः जुयाः

च्यानाच्वन व मत

क्यनाच्वन जः ।

६६

संसार त्वःताः

वनेमानि छन्हु स्व

घमण्ड हे छाय् ?

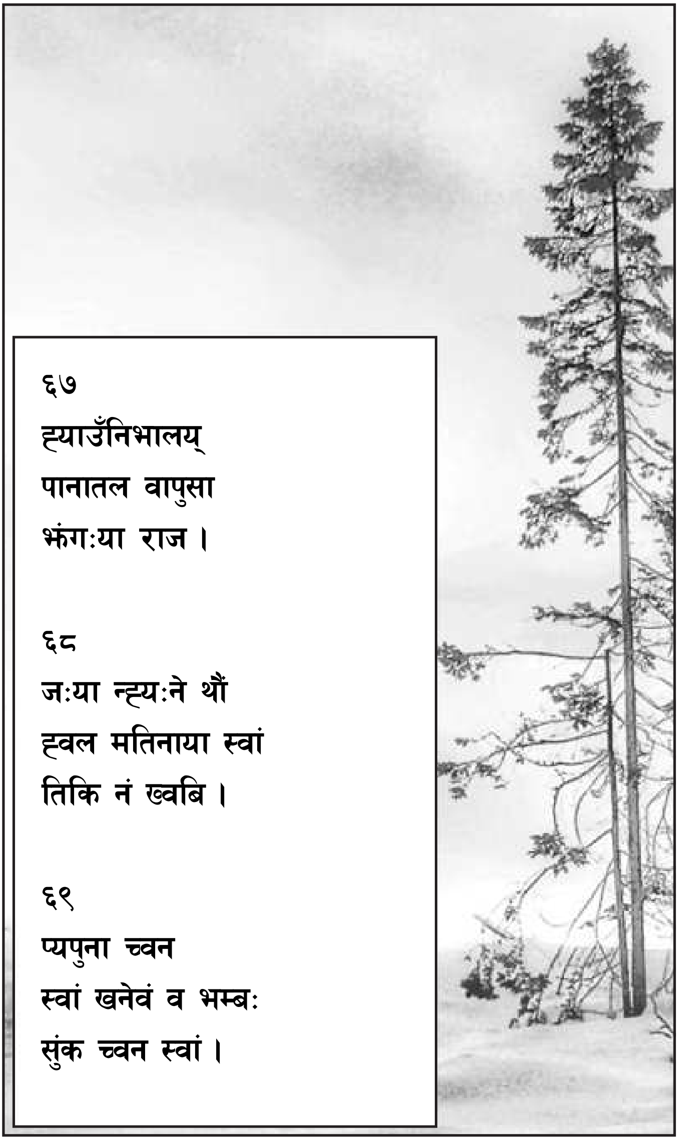

६७

ह्याउँनिभालय्
पानातल वापुसा
भ्कंग:या राज ।

६८

ज:या न्ह्य:ने थौं
ह्वल मतिनाया स्वां
तिकि नं ख्वबि ।

६९

प्यपुना च्वन
स्वां खनेवं व भम्ब:
सुंक च्वन स्वां ।

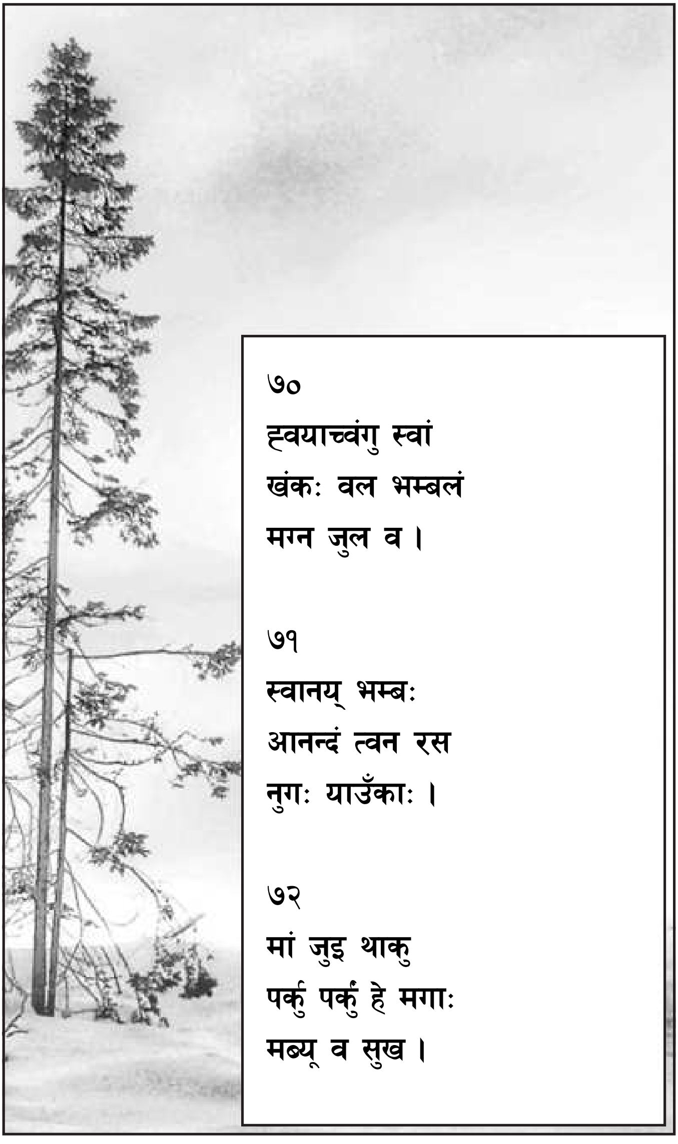

७०

ह्वयाच्वंगु स्वां
खंकः वल भम्बलं
मग्न जुल व ।

७१

स्वानय् भम्बः
आनन्दं त्वन रस
नुगः याउँकाः ।

७२

मां जुइ थाकु
पर्कु पर्कुं हे मगाः
मब्यू व सुख ।

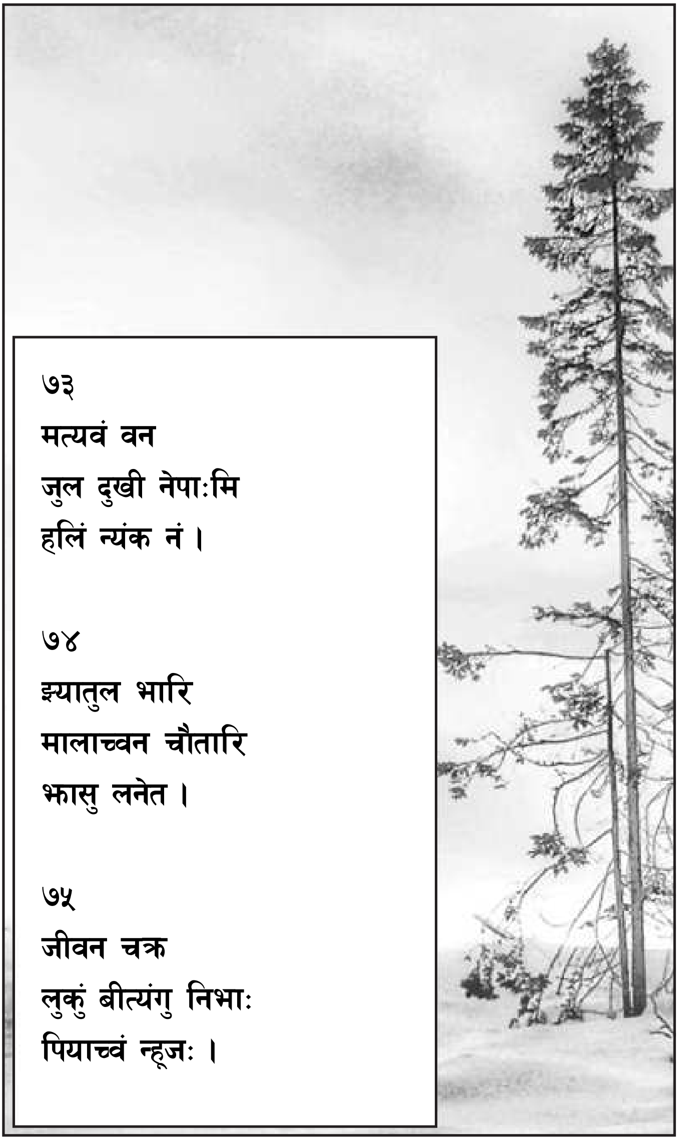

७३

मत्यवं वन
जुल दुखी नेपाःमि
हलिं न्यंक नं ।

७४

ज्यातुल भारि
मालाच्वन चौतारि
भासु लनेत ।

७५

जीवन चक्र
लुकुं बीत्यंगु निभाः
पियाच्वं न्हूजः ।

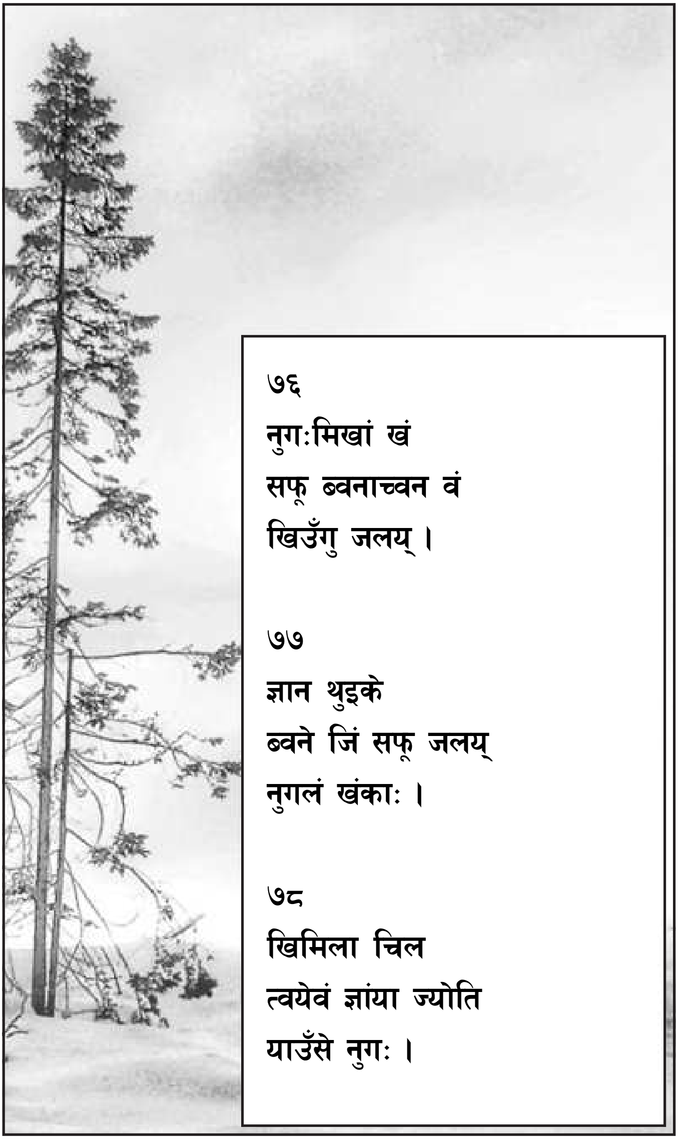

७६

नुगःमिखां खं
सफू ब्वनाच्वन वं
खिउँगु जलय्।

७७

ज्ञान थुइके
ब्वने जिं सफू जलय्
नुगलं खंकाः।

७८

खिमिला चिल
त्वयेवं ज्ञांया ज्योति
याउँसे नुगः।

७९
जः मदु थौं न्हां
लकस भिभ्कांमिभ्कां
नुगःमिखां स्व ।

८०
तःधंगु आँत
पूवंके जिं थौं आज्जु
खिउँगु क्वथाय् ।

८१
खिउँगु क्वथाय्
च्वनाच्वन याकःचा
पूवंके म्हगस ।

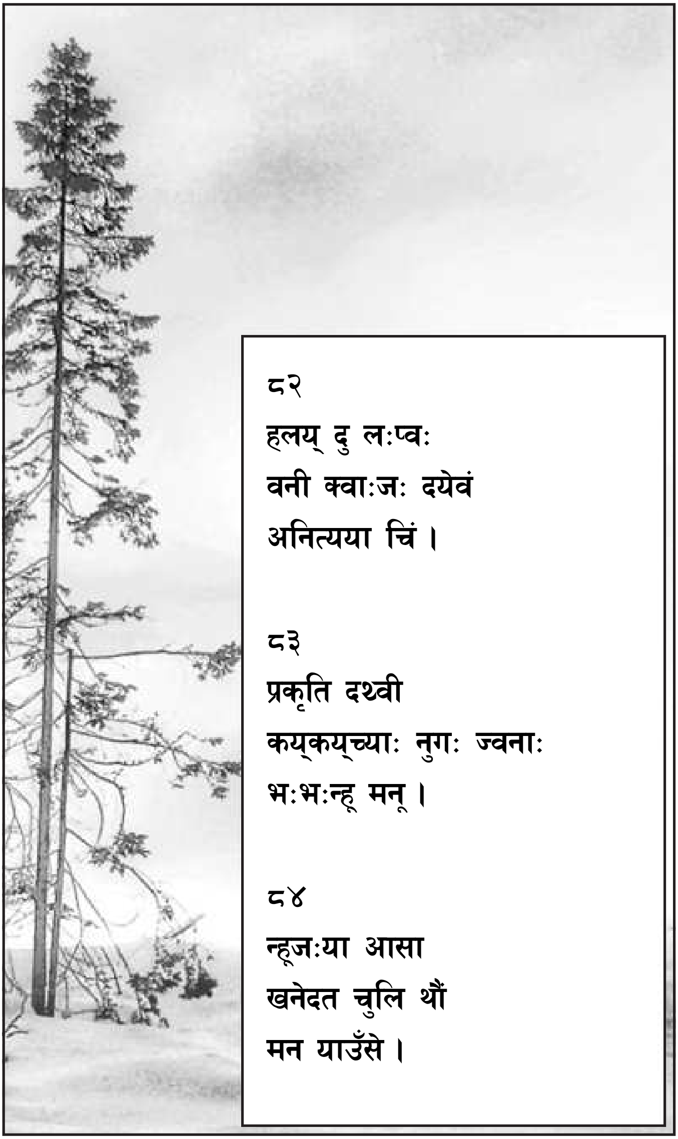

८२

हलय् दु लःप्वः
वनी क्वाःजः दयेवं
अनित्यया चिं ।

८३

प्रकृति दथ्वी
कय्कय्च्याः नुगः ज्वनाः
भःभःन्हू मनू ।

८४

न्हूजःया आसा
खनेदत चुलि थौं
मन याउँसे ।

८५
लः मदु थासय्
हा कयाः दनावल
नच्चागु स्वांमा ।

८६
प्याःचाःगु मिखा
संघर्षं ह्वल चुलि
साहस मतं ।

८७
चिरिबाः धर्ति
चुलि ह्वः संघर्ष लु
म्वायेगु दसु ।

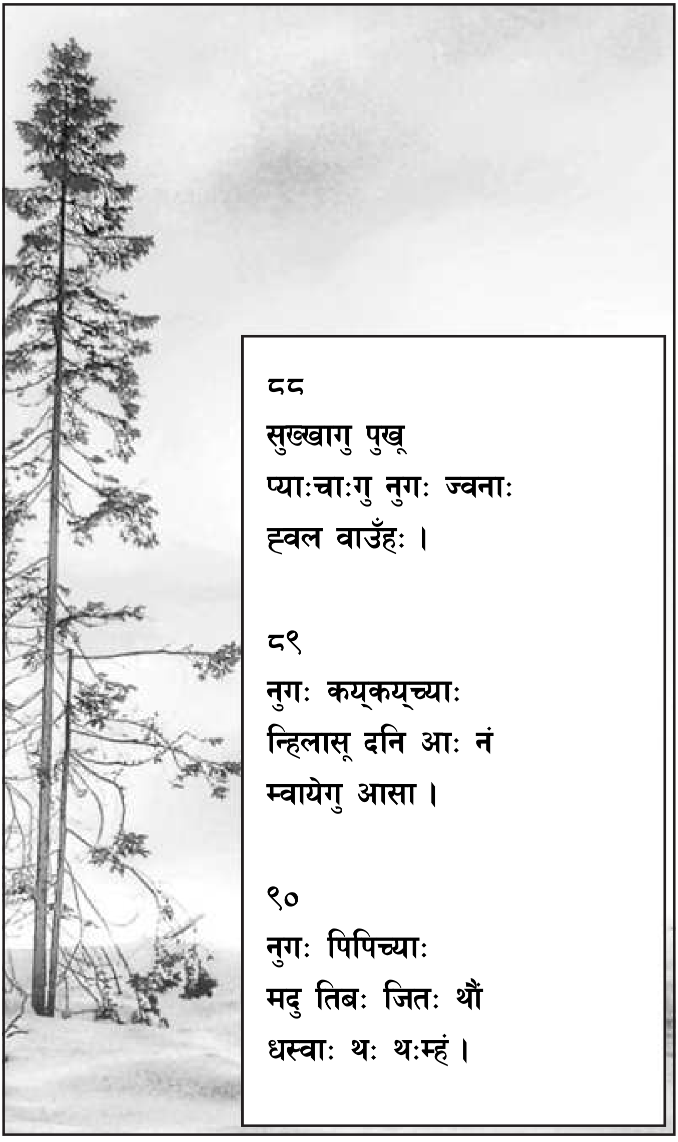

८८

सुख्खागु पुखू
प्याःचाःगु नुगः ज्वनाः
ह्वल वाउँहः ।

८९

नुगः कय्कय्च्याः
न्हिलासू दनि आः नं
म्वायेगु आसा ।

९०

नुगः पिपिच्याः
मदु तिबः जितः थौं
धस्वाः थः थःम्हं ।

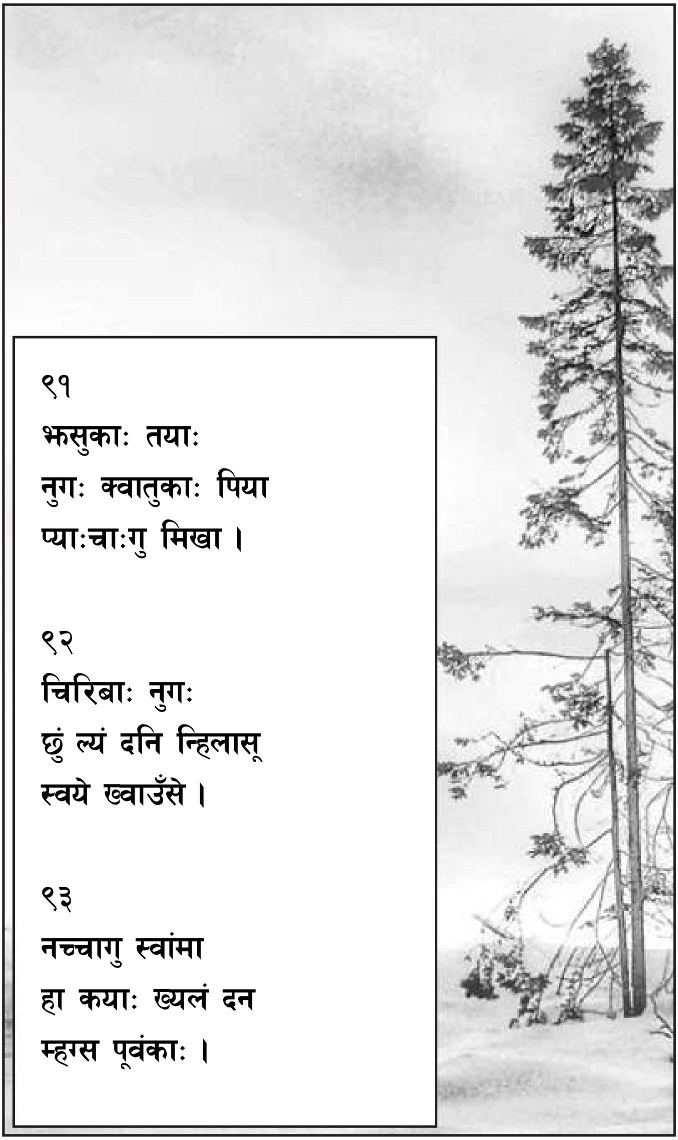

९१
झसुकाः तयाः
नुगः क्वातुकाः पिया
प्याःचाःगु मिखा ।

९२
चिरिबाः नुगः
छुं ल्यं दनि न्हिलासू
स्वये ख्वाउँसे ।

९३
नच्चागु स्वांमा
हा कयाः ख्यलं दन
म्हग्स पूवंकाः ।

९४

हाइ यैपुसे
खनेदत व स्वांमा
चुलि जाजां वः ।

९५

नुगलं खन
मतिनां जाःगु चुलि
न्ह्याइपुगु ई

९६

गुँइ च्वंम्ह व
गन थ्यंक वल स्व
गथे सल थें !

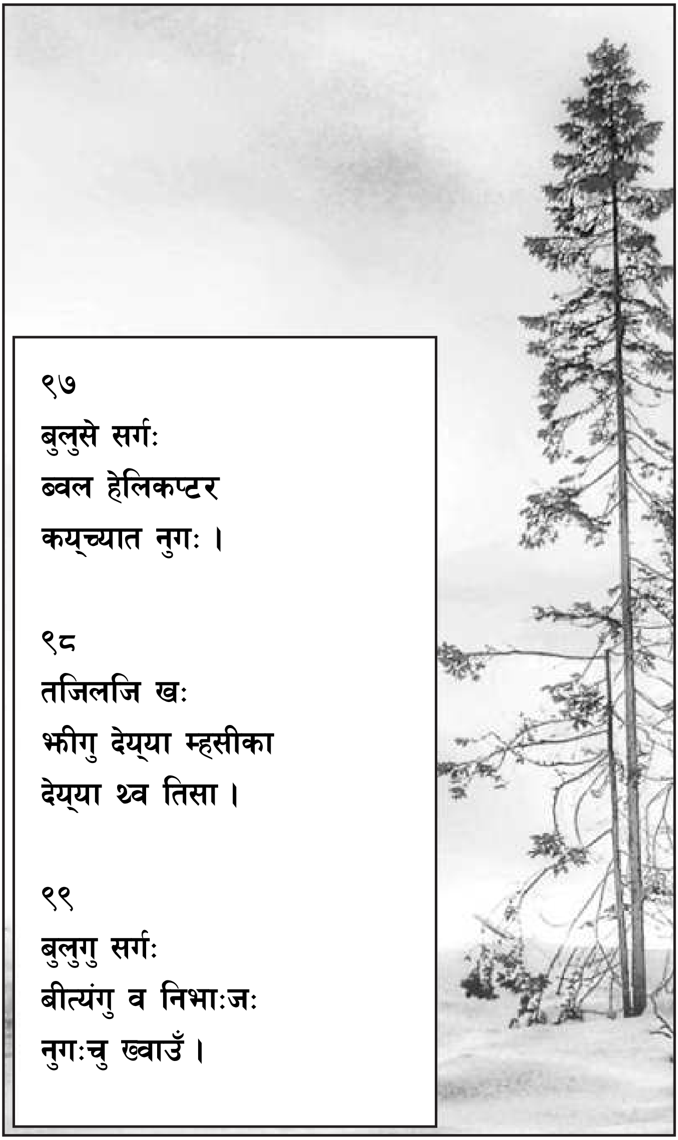

९७

बुलुसे सर्गः
ब्वल हेलिकप्टर
कय्च्यात नुगः ।

९८

तजिलजि खः
भीगु देय्या म्हसीका
देय्या थ्व तिसा ।

९९

बुलुगु सर्गः
बीत्यंगु व निभाःजः
नुगःचु ख्वाउँ ।

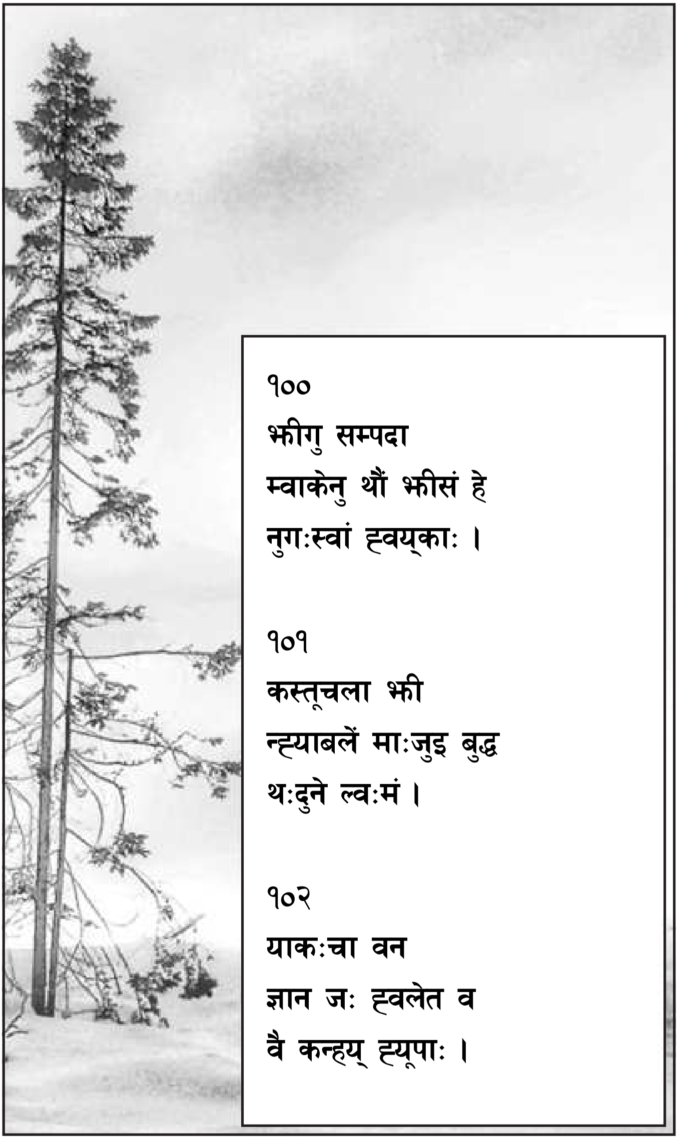

१००
झीगु सम्पदा
म्वाकेनु थौं झीसं हे
नुगःस्वां ह्वय्काः ।

१०१
कस्तूचला झी
न्ह्याबलें माःजुइ बुद्ध
थःदुने ल्वःमं ।

१०२
याकःचा वन
ज्ञान जः ह्वलेत व
वै कन्हय् ह्यूपाः ।

१०३
प्रकृतिया जः
खनेवं मन याउँ
सिच्चुसे नुगः ।

१०४
लुमन्तिया चिं
सम्पदां जाःगु थाय् थ्व
देय्या म्हसीका ।

१०५
व ह्वःगु स्वानं
त्वल बैंस मतिना
लुमन व न्हि ।

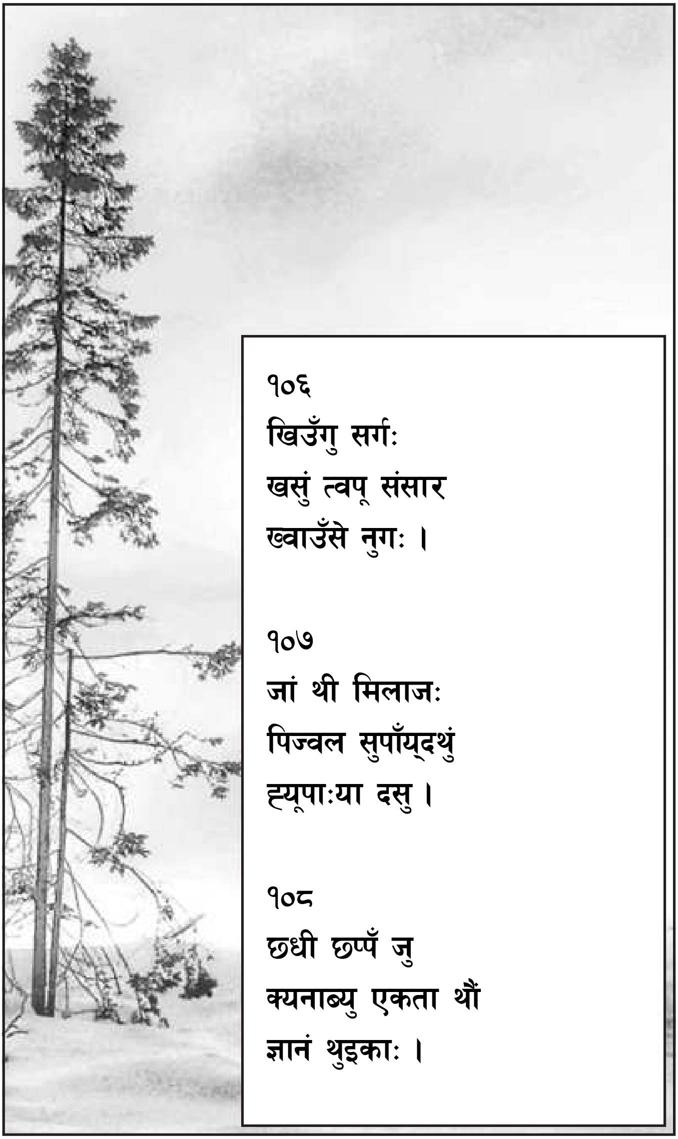

१०६
खिउँगु सर्गः
खसुं त्वपू संसार
ख्वाउँसे नुगः ।

१०७
जां थी मिलाजः
पिज्वल सुपाँय्दथुं
ह्यूपाःया दसु ।

१०८
छधी छप्पँ जु
क्यनाब्यु एकता थौं
ज्ञानं थुइकाः ।

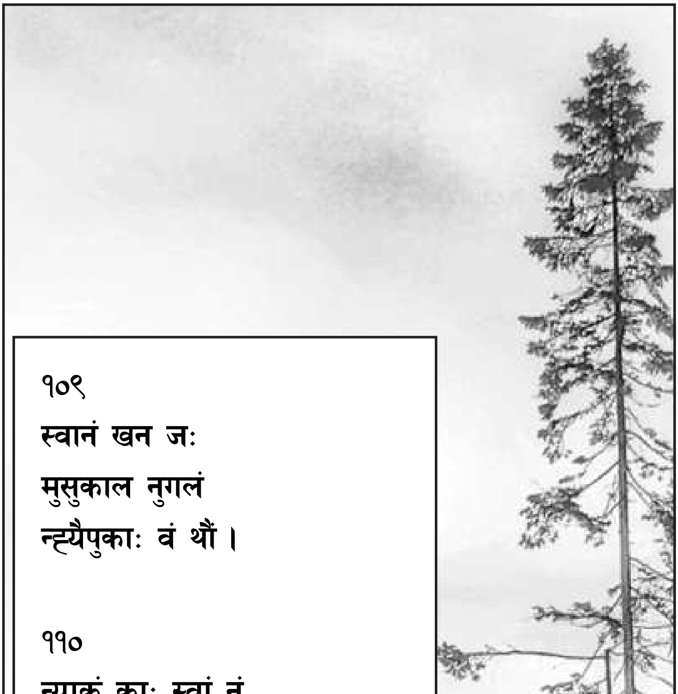

१०९

स्वानं खन जः
मुसुकाल नुगलं
न्ह्यैपुकाः वं थौं ।

११०

न्याकुं काः स्वां नं
मिलां खन मुस्कान
न्ह्यैपुका च्वन ।

१११

छ्कः वै थें च्वं
पिप्युं हे आय्बुल स्व
प्याःचाःगु मिखा ।

११२
छन्त हे धकाः
पिया नुगलं खंकाः
थ्व सुन्य लँपु ।

११३
झसुकाः तयाः
मन चिनाः पिया न्हां
व वैगु आसय् ।

११४
मनय् दु ब्यथा
न्यनीपिं मदु थ्व घाः
एकान्त छझाः ।

११५
फय् वःगु द्यूसां
फय्गं सना हे च्वनी
इलं थ्व दिकी ।

११६
चुलि जाःगु मा
प्रकृतियागु सृष्टि
म्वायेगु आसा ।

११७
क्यातुगु मा थ्व
संघर्ष ख्यलं दन
म्हगस पूवंकाः ।

११८
ध्याचलं वःम्ह
ह्याउँ दनय् वाउँहः
धस्वाना क्यन ।

११९
च्वापुं त्वपूसां
इकिधिकि मसं व
कन्हय् ह्वै चुलि ।

१२०
च्वापु व न्हनाः
निभाः जहां थिइवं
प्रतीक्षा क्वाःजः ।

उर्मिला डंगोल

नां - उर्मिला डंगोल

बुन्हि - ने.सं. १०७२ चिल्लागा चौथी
(वि.सं. २००८ चैत्र ३ गते)

थाय्बाय् - डंगोल निवास, म्यूजियम मार्ग, छाउनी
का.म.न.पा. वडा नं. १३

मां - सानुमाया डंगोल

बा - साहिंला डंगोल

इहिपाः - ने.सं. १०८७ सिल्लाथ्व चतुर्दशी
(२०२३ फागुण ११ गते)
भाजु श्यामबहादुर डंगोल

सफू - नेपालभाषां

१. आत्मीय स्वापू (उपन्यास/११४१)
२. च्वापु (हाइकु मुना/११४२) छिकपिनिगु ल्हातय्
३. चुरोठया थुत्था (बाखं मुना/११४२)

थीथी पत्रपत्रिकाय् प्रकाशित चिबाखं –

(क) त्रास, (ख) फताहा वकिल, (ग) भवितव्य,
(घ) चुरोठया थुत्था, (ङ) समझदारी, (च) भरिया,
(छ) विदेशी मतिना, (ज) पासा दाइ ।

सिरपाः/ सम्मान

१. अग्रज अभिनन्दन, सुश्री भद्रकुमारी घले सेवा सदन, वडा नं. १०, हिजाखुसि (धोबी खोला) ११३८ (२०७६)
२. राष्ट्रिय अपाङ्ग अनुसन्धान तथा विकास केन्द्रया सम्मान पत्र ११३८ (२०७६)
३. हर्मन हेस्से महिला समाजया सम्मान पत्र ११३७ (२०७५)
४. शिव पाञ्चायन मन्दिर एवं ढुङ्गेधारा संरक्षण समितिया कदर पत्र ११३७ (२०७५)
५. नेपाल राष्ट्रिय निवृत्त कर्मचारी संघया सम्मान पत्र ११३७ (२०७५)
६. श्रमजीवि ट्रेड युनियन महासंघया सम्मान पत्र ११३७ (२०७५)
७. साँस्कृतिक युवा समूहया सम्मान पत्र ११३६ (२०७४)
८. गोधुली साहित्यिक प्रतिष्ठानया सम्मान पत्र ११३७ (२०७४)
९. श्री रत्न पुस्तकालय वानेश्वर, वडा नं. १०या मतिना चिं ११३५ (२०७२)
१०. ज्यापु महागुथि केन्द्रिय समितिया कदर पत्र ११३३ (२०७०)
११. भद्र घले शिक्षालय सदन सम्मान पत्र (२०७८)
१२. नेपालभाषा मिसा उपन्यास धेधेंबल्ला कासा ११४१

ISBN 978-9937-750-46-2

पिकाक :: कुतः पिकाक, तिबुक्छेँ, ख्वप, नेपालमण्डल, नेपाः ।